

ÅRSRAPPORT 2015

Innhold

Her finner du oss	3
Hovedtall siste fem år	4
Bankens visjon og verdier	5
Banksjefen har ordet.....	6
Viktige hendelser i 2015	7
Styrets årsberetning	8
Resultatregnskap	20
Balanse	21
Kontantstrømoppstilling	23
Noter til regnskapet	24
Erklæring ihht verdipapirhandellovens § 5-5.....	56
Revisors beretning	57
Kontrollkomitéens beretning	59

Her finner du oss

1 Porsgrunn

2 Skien

3 Bamble

4 Bø

5 Notodden

6 Ulefoss

7 Lunde

Hovedtall siste fem år

	2015	2014	2013	2012	Proforma 2012	2011 ¹
Fra resultatregnskapet (beløp i tusen kr)						
Netto renteinntekter inkl. boligkreditt	382 311	370 547	354 882	274 824	334 399	261 386
Netto provisjons- og andre inntekter	102 494	120 459	117 983	87 746	102 841	84 411
Driftskostnader	-245 324	-248 971	-251 391	-220 300	-268 520	-184 595
Driftsresultat før tap	239 481	242 035	221 474	142 270	168 720	161 202
Tap og nedskrivninger på utlån	8 891	31 541	21 358	23 810	26 553	21 111
Resultat før skatt	228 590	229 284	213 168	116 710	139 473	137 591
Årsresultat	166 393	174 243	157 594	83 458	98 921	97 800
Fra balansen (beløp i mill. kr)						
Forretningskapital	26 844	25 406	23 308	22 119		16 520
Forvaltningskapital	20 073	19 606	18 102	17 806		13 721
Brutto utlån inkl overføring til boligkreditt	24 569	22 451	21 018	19 697		14 621
Brutto utlån ekskl overføring til boligkreditt	17 799	16 651	15 812	15 384		11 822
Utlån overført til boligkreditt	6 771	5 800	5 206	4 313		2 798
Utlån bedriftsmarkedet	5 932	5 187	4 985	4 614		3 501
Utlån personmarkedet inkl overføring til boligkreditt	18 637	17 265	16 033	15 082		11 120
Innskudd fra kunder	12 591	12 510	11 434	11 200		8 550
Innskudd bedriftsmarkedet	3 559	3 713	3 367	3 380		2 556
Innskudd personmarkedet	9 032	8 797	8 067	7 819		5 995
Egenkapital	2 207	2 031	1 912	1 764		1 386
Ansvarlig kapital	1 815	1 799	1 736	1 594		1 295
Nøkkeltall ²						
Egenkapitalavkastning	7,9 %	8,8 %	8,5 %	5,6 %		7,2 %
Rentenetto	1,62 %	1,58 %	1,63 %	1,73 %	1,74 %	1,84 %
Kostnader/ inntekter	50,6 %	50,7 %	53,2 %	60,8 %	61,4 %	53,4 %
Innskuddsdekning	70,7 %	75,1 %	72,3 %	72,8 %		72,3 %
Utlån overført til boligkreditt i prosent av brutto utlån	27,6 %	25,8 %	24,8 %	21,9 %		19,1 %
Vekst i forretningskapital	5,7 %	9,0 %	5,4 %	5,8 %		1,0 %
Utlånsvekst inkl overføring til boligkreditt	9,4 %	6,8 %	6,7 %	7,6 %		8,5 %
Innskuddsvekst	0,6 %	9,4 %	2,1 %	5,8 %		3,5 %
Ren kjernekapitaldekning	16,8 %	17,0 %	15,9 %	15,3 %		15,7 %
Kjernekapitaldekning	16,8 %	17,0 %	16,6 %	16,0 %		16,6 %
Kapitaldekning	16,8 %	17,0 %	16,6 %	16,0 %		16,6 %
Leverage ratio (LR)	8,7 %	8,8 %				
Likviditetsreservekrav LCR	110,7 %	111,6 %				
Antall ansatte	169	173	187	198		156
Antall årsverk	162,4	166,5	178,3	185,2		148,3

¹Hovedtall for Sparebanken Telemark før fusjonen med Holla og Lunde Sparebank²Egenkapitalavkastning er bankens overskudd målt mot gjennomsnittlig egenkapital i perioden.

Kostnader/inntekter er totale kostnader/totale inntekter.

Innskuddsdekning er innskudd fra kunder/ brutto utlån eksklusiv overføring til boligkreditt.

Bankens visjon og verdier

Visjon og forretningsidé

Vi skal være en lønnsom og solid bank som er attraktiv og har tillit hos våre kunder, samarbeidspartnere og medarbeidere. Vi skal være blant de beste bankene i bruk av moderne kundebetjeningsløsninger. Vi skal ha et tilnærmet fullsortiment tilbud av bank- og forsikringsprodukter / tjenester, enten egenproduserte eller gjennom SpareBank 1-alliansen. Kundene skal oppleve at vi er den beste banken på nærhet i alle kanaler, lokal forankring, forståelse av kundes behov, kompetanse og kommunikasjon.

Visjon: Banken for Telemark og for telemarkinger.

Med visjonen mener vi at:

- vi skal gjøre vårt ytterste for at våre kunder når sine mål og drømmer
- vi skal som bank ha et sterkt samfunnsengasjement for å gjøre Telemark til et enda bedre sted å bo
- vi skal tiltrekke oss og beholde telemarkinger som har flyttet ut, og gi dem et «hjemsted» når det gjelder finansielle tjenester
- hver enkelt medarbeider hver dag skal bidra til at kunder og kolleger får en bedre hverdag

I markedskommunikasjon med kunder og omverden benyttes merkenavnet SpareBank 1 Telemark.

Verdier

Nær, dyktig og engasjert.

Med våre verdier mener vi at:

- Nær:** Vi skal ha en nærhet til våre kunder og samarbeidspartnere. Dette skal vi etterleve gjennom personlige relasjoner, tilgjengelighet og god kommunikasjon.
- Dyktig:** Vi skal ha en kompetanse og tilstrebe en dyktighet som både vi og våre kunder kan være stolte av. Med kompetanse mener vi produktet av kunnskap, ferdighet og holdning.
- Engasjert:** Vi skal være initiativrike og entusiastiske. Vårt engasjement overfor kunder og samfunnet skal bidra til et bedre liv i Telemark og for telemarkinger.

BANKSJEFEN HAR ORDET

Godt rustet til å møte morgendagens utfordringer

Banken har lagt bak seg et meget tilfredsstillende år på mange områder, og står godt rustet til å møte morgendagens utfordringer. Bankens gode utlånsvekst i 2014 fortsatte inn i 2015, og endte opp med en vekst på nesten 10 prosent. Veksten har styrket bankens markedsposisjon selv der det er stor konkurransen om kundene.

Norsk økonomi er inne i en utfordrende periode, som har ført til historisk lave renter. Lave renter påvirker bankens inntekter og er en generell utfordring for banknæringen. Parallelt endrer kundene sin bruk av banktjenester gjennom å dreie i retning av digitale og mobile plattformer. For å opprettholde en god og lønnsom bank må vi derfor finne mer effektive måter å jobbe på, forankret i mobile og digitale plattformer.

Sparebanken Telemark har god erfaring med endringer og tilpasninger. Siden bankens første fusjon i «nyere tid» (2008) har våre utlån økt med nesten 65 prosent, samtidig som driftskostnadene har vært uendret og derigjennom har vi bedret underliggende drift. Vi har i samme periode redusert antall filialer med 50 prosent. Dette innebærer en betydelig effektivisering, noe som har vært avgjørende for å møte konkurransen om kundene.

Det er viktig å ikke «hvile på laurbærene». Vi må se fremover og tilpasse oss morgendagens krav gjennom forbedringer og moderniseringer i tråd med kundenes endrede behov og ønsker.

Omstillingskompetansen til bankens ansatte og ledelse må benyttes fullt ut også i fremtiden. I nåværende strategiperioden har vi et stort fokus på modernisering av såvel kompetanse som arbeidsprosesser og verdikjeder for å styrke de muligheter som digital kundebehandling gir oss og våre kunder.

Sparebanken Telemark har høy soliditet og er godt forberedt til å møte gjeldende og fremtidige myndighetskrav. Dette gir oss muligheter til å videreføre fokuset på bankens kunder og drift. Jeg ønsker å takke alle våre kunder og interessenter for et godt og fruktbart samarbeid i 2015, samtidig som jeg vil takke alle ansatte for deres innsats i året som gikk.

Det er styrke i felles innsats, og uten dette hadde bankens resultater ikke vært mulig.

Per Halvorsen
Administrerende banksjef

Viktige hendelser i 2015

Første kvartal

- Overskudd på 55 millioner kroner etter skatt i første kvartal 2015.
- Representantskapet vedtar utdeling av utbytte på 36 millioner kroner og gaver på 3 millioner kroner.
- Besluttet avvikling av manuell kontanthåndtering på samtlige av bankens filialer fra andre kvartal 2016.
- Introduksjon av Arbeidsledighetsforsikring – SpareBank 1 var den første til å tilby dette til produktet.
- SpareBank 1 blir ny hovedsponsor for skilandslaget.

Andre kvartal

- Overskudd på 43 millioner kroner etter skatt i andre kvartal 2015.
- Den store gavefesten – en hyllest til lokale lag og foreninger.
- Norges Bank setter 18. juni 2015 ned styringsrenten til 1,00 prosent.
- Norges Bank anbefaler å øke motsyklisk kapitalbuffer til 1,50 prosent fra 30. juni 2016.

Tredje kvartal

- Overskudd på 43 millioner kroner etter skatt i tredje kvartal 2015.
- Norges Bank setter 24. september 2015 ned styringsrenten til 0,75 prosent.

Fjerde kvartal

- Overskudd på 25 millioner kroner etter skatt i fjerde kvartal 2015.
- SpareBank1 kjøper selskapet MCash.
- Redusert antall kontorer i Grenland, fra fem til tre.

Styrets årsberetning for 2015

Markedsutviklingen i 2015

Året 2015 ble preget av store svingninger i finansmarkedene. Fallende oljepris og usikkerhet omkring Kinas rolle som vekstmotor påvirket avkastningen på en rekke finansielle aktiva. Spesielt var aksje- og kredittmarkedene preget av store svingninger. Likviditeten i verdipapirmarkedene har i perioder vært dårlig, særlig i andre halvdel av 2015.

Lave vekstutsikter har videreført sentralbankenes ekspansive pengepolitikk med historisk lave styringsrenter. Dette har medført at enkelte land i Europa har negative pengemarkedsrenter, slik som i Sveits, Danmark og Sverige. Styringsrenten til den europeiske sentralbanken er holdt uendret på 0,05 prosent gjennom hele 2015. Her hjemme satte Norges Bank ned styringsrenten to ganger; fra 1,25 prosent til 0,75 prosent.

Bankenes innlånskostnad uttrykt ved tre måneders NIBOR ble redusert fra 1,39 prosent ved inngangen av 2015 til 1,14 prosent ved utgangen av året. Imidlertid økte kredittpåslaget på funding til bankene i andre halvår. Mens kredittpåslaget for et 5 års usikret obligasjonslån ved inngangen til 2015 var på 0,6 prosentpoeng, hadde dette steget til om lag 1,5 prosentpoeng ved utgangen av 2015. Økningen i kredittpåslaget i andre halvår var den største økningen siden «gjeldskrisen» i 2011 og finanskrisen i 2008. Økningen i kredittpåslaget var et resultat av mange negative sammenfallende hendelser. Kredittpåslaget i alle lånesegmenter mer enn doblet seg i perioden fra mai til desember.

Samlet kredittvekst steg i første halvdel av 2015, for å falle tilbake i andre halvdel. Kredittveksten til husholdningene har vært stabil på om lag 6 prosent, mens kredittveksten til bedriftene falt tilbake fra om lag 4 prosent til rett i overkant av 3 prosent mot utgangen av året. Ny forskrift om krav til nye lån med pant i bolig som trådte i kraft 1. juli, vil kunne påvirke husholdningenes fremtidige kredittvekst. Redusert kredittvekst hos bedrifter skyldes antagelig strammere kredittpraksis som følge av økte regulatoriske

kapitalkrav og reduserte vekstutsikter med påfølgende lave investeringer. Sparebanken Telemark har hatt en sterk utlånsvekst i 2015. Høy soliditet kombinert med en styrket markedsposisjon gjennom tidligere fusjoner er bevisst benyttet for ytterligere å styrke bankens markedsposisjon innenfor både person- og bedriftsmarkedet.

Konkurransen om boligkunder var høy gjennom 2015. Gode lånevilkår og tekniske løsninger er avgjørende for å beholde og tiltrekke seg kunder. Konkurransen om store og gode bedriftskunder har vært sterk. En relativt lav bedriftsmarkedsandel i utlånsporteføljen har ført til at utlånsveksten var høy i 2015. Konkurransesbildet i bedriftsmarkedet og bankens størrelse gjør at styret forventer en mer volatil vekst enn tidligere.

Virksomheten i 2015

Årsregnskapet er utarbeidet i henhold til regnskapsloven, årsregnskapsforskriften og god regnskapspraksis, og er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Etter styrets oppfatning er det etter regnskapsavslutningen ikke inntrådt forhold som i vesentlig grad vil påvirke regnskapet.

Resultat før tap og skatt ble på 239,5 (242,0¹) millioner kroner, mens resultat før skatt ble 228,6 (229,3) millioner kroner. Resultat etter skatt ble 166,4 (174,2) millioner kroner. Dette ga en egenkapitalavkastning etter skatt på 7,9 (8,8) prosent.

Netto renteinntekter

Netto renteinntekter i 2015 ble 323,7 (301,3) millioner kroner. Renteinntekter fra boliglån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS regnskapsføres som provisjonsinntekter i bankens regnskap. Samlede netto renteinntekter inkludert provisjonsinntekter fra boliglån overført til boligkreditselskapet ble på 382,3 (370,5) millioner kroner. Dette tilsvarer en økning på 3,2 prosent fra året før. Bankens rentenetto ble 1,62 (1,58) prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital.

¹Tallene i parentes gjelder 2014

Provisjonsinntektene fra SpareBank 1 Boligkreditt ble redusert med om lag 10,6 millioner kroner til 58,7 millioner kroner i 2015. Provisjonsmarginen fra boligkreditselskapet ble i 2015 på 1,0 prosent mot 1,3 prosent i 2014. Nedgangen skyldes rentenedgang på boliglån i 2015.

I 2015 har banken betalt sikringsfondsavgift på 9,5 millioner kroner mot 9,2 millioner kroner i 2014.

Netto provisjons- og andre inntekter

Netto provisjonsinntekter og andre inntekter var i 2015 på 86,9 millioner kroner. Dette er en økning på om lag 4,0 millioner kroner sammenlignet med 2014. Provisjonsinntektene viser en oppgang fra forrige år som følge av bedret inntekt innenfor verdipapirromsetning, betalingsformidling og forsikring på om lag 5,0 millioner kroner sammenlignet med 2014. Andre inntekter er redusert med 1,0 million kroner da det i 2014 var gevinst knyttet til salg av eiendom.

Netto avkastning på finansielle investeringer

Netto avkastning på finansielle investeringer ble på 15,6 millioner kroner. Dette er 22,0 millioner kroner lavere enn fjoråret. Utbytte på aksjer, aksje-/verdipapirfond og egenkapitalbevis ble på 19,3 (35,8) millioner kroner. Reduksjonen skyldes redusert utbytte, spesielt fra SamSpar AS i 2015 som følge av tidligere nedskrivning av aksjeverdien i SpareBank 1 Markets AS.

Netto verdiendringer på verdipapirer var i 2015 på -3,7 (1,9) millioner kroner herav valuta 3,2 (3,5) millioner kroner. Netto urealisert tap på verdipapirporteføljen inkludert aksjer var 3,7 millioner kroner mot på 2,5 millioner kroner i 2014. Bankens verdipapirportefølje er vurdert samlet og til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og ligningskurser fra Nordic Bond Pricing AS og børskurser per. 31.12.2015.

Driftskostnader

Bankens samlede driftskostnader var på 245,3 (249,4) millioner kroner. Driftskostnader i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital utgjorde 1,2 (1,3) prosent. Reduksjonen i driftskostnadene fra 2014 til 2015 skyldes effektivisering av driften med blant annet reduksjon av årsverk.

Bankens driftskostnader i forhold til totale inntekter ble på 50,6 (50,7) prosent.

Tap på utlån og garantier

Etter styrets vurdering er bankens tap fortsatt lave og ble i 2015 på 8,9 (31,5) millioner kroner, tilsvarende 0,05 (0,19) prosent av brutto utlån på balansen. Avsetning for tap på utlån var ved utgangen av året 168,6 (173,9) millioner kroner eller 0,95 (1,04) prosent av brutto utlån herav individuelle tapnedskrivninger på 119 (127) millioner kroner og gruppevise tapsnedskrivninger på 50 (46) millioner kroner. Se note 14 for nærmere spesifisering angående fordeling av tapsnedskrivninger på bedrifts- og personmarked. Beregning av gruppevise tapsnedskrivninger gjøres med utgangspunkt i hendelser som har påvirket bankens portefølje (som gir migrering mellom risikoklassene), og hendelser som ennå ikke har påvirket porteføljen på grunn av at bankens kredittrisikomodeller ikke fanger effektene raskt nok opp (for eksempel makroøkonomiske forhold). Styret har lagt vekt på at banken skal ha en moderat risikoprofil for kredittrisiko, og har historisk hatt lave tap på utlån og garantier. Banken har i sin kredittvurdering tatt hensyn til aktuelle risikofaktorer. Styret anser de avsetninger/nedskrivninger som er gjennomført i regnskapet som tilstrekkelige til å møte eventuelle verdifall på dagens utlån og garantier. Styret mener også at avsetningene i balansen møter Finanstilsynets brev av 21. desember 2015 om nedskrivning på utlån.

Problemlån (misligholdte og tapsutsatte engasjement) var ved utgangen av 2015 på 294 (317) millioner kroner, herav misligholdte engasjement på 115 (122) millioner kroner. Brutto misligholdte engasjement utgjorde 0,6 (0,7) prosent av brutto utlån.

Etter styrets vurdering har banken god oversikt over misligholdte og tapsutsatte engasjementer. Kvaliteten i bankens utlånsportefølje er etter styrets vurdering god.

Disponering av årets overskudd

Årsresultatet i Sparebanken Telemark ble 166,4 millioner kroner. Styret foreslår at årets resultat disponeres slik (tall i hele tusen kroner):

Overført til grunnfondskapital	98 502
Overført til utjevningsfond	43 391
Avsatt til utbytte	20 000
Avsatt til gaver	4 500
Sum disponert	166 393

I forbindelse med fusjonen med Holla og Lunde Sparebank den 23. november 2012, ble det etablert to stiftelser; Sparebankstiftelsen Telemark-Grenland og Sparebankstiftelsen Telemark – Holla og Lunde. Stiftelsene har lik eierandel i banken med til sammen 37,6 prosent per 31.12.2015. Det er gått fire år siden etableringen av stiftelsene. Etter styrets vurdering er det en god løpende dialog mellom banken og stiftelsene, både når det gjelder gaveutdeling og tildeling av utbytte og om våre ulike roller og hensyn som må avveies. Verdien er slik styret ser det at vi sammen styrker og utvikler hverandres roller i lokalsamfunnene.

Balanseutvikling og soliditet

Bankens egenkapital var ved utgangen av 2015 på 2.207 (2.031) millioner kroner tilsvarende 11,0 (10,4) prosent av balansen. Ren kjernekapitaldekning ved årsskiftet var 16,8 (17,0) prosent, tilsvarende som kjernekapitaldekning og kapitaldekning. Nedgangen i kapitaldekningen skyldes i hovedsak innløsningen av fondsobligasjonen i 2015, samt økt fradrag for eierskap i andre finansinstitusjoner.

Banken er ikke involvert i noen rettstvister som vurderes å ha betydning for bankens soliditet eller lønnsomhet. Styret vurderer soliditeten som god.

Forvaltningskapitalen

Bankens forretningskapital (forvaltningskapital tillagt bankens utlån gjennom SpareBank 1 Boligkreditt AS) var på 26.844 (25.406) millioner kroner ved utgangen av 2015. Dette tilsvarer en vekst på 5,7 prosent (1.438 millioner kroner). Bankens forvaltningskapital etter overføring til boligkreditt, var på 20.073 (19.606)

millioner kroner, en økning på 2,4 prosent (467 millioner kroner) fra 2014.

Utlån

De samlede utlån før overføring til boligkreditt var ved utgangen av 2015 på 24.569 (22.451) millioner kroner. Dette tilsvarer en utlansvekst på 9,4 prosent sammenlignet med 2014. De samlede utlån etter overføring til boligkreditt, var ved årsskiftet 17.799 (16.651) millioner kroner. Lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS var ved utgangen av 2015 på 6.771 (5.800) millioner kroner, som utgjør 27,6 (25,8) prosent av brutto utlån og 36,3 (33,6) prosent av brutto utlån til personmarkedet.

Av bankens brutto utlån utgjør andelen til bedriftsmarkedet om lag 24,1 prosent som er på nivå med tidligere år. Fordelingen av utlån mellom næring, sektorer og geografiske områder fremkommer i note 14. Note 26 viser restløpetiden for utlånene.

Ved årsskiftet hadde banken fastrenteutlån på 1.264 (736) millioner kroner.

Verdipapirer

Bankens beholdning av rentebærende verdipapirer var ved utgangen av året på 1.106 (1.196) millioner kroner. Obligasjonsporteføljen inkluderer obligasjonslån og ansvarlig lån i SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS med til sammen 284 millioner kroner. Gjennomsnittlig løpetid på bankens obligasjonsportefølje var ved utgangen av året på 2,3 år. Se note 15 for nærmere spesifikasjon.

Bokført verdi av ikke-strategiske aksjer, aksjefond og egenkapitalbevis utgjorde 17,7 millioner kroner. Aksjefondene og egenkapitalbevisene har per utgangen av 2015 en urealisert gevinst på 4,2 millioner kroner. Aksjene har et urealisert tap på 0,5 millioner kroner som er hensyntatt i regnskapet for 2015.

Aksjer i datterselskap, felleskontrollerte virksomheter og andre anleggsaksjer

Bokført verdi av aksjer i datterselskaper, felleskontrollerte virksomheter og andre strategiske anleggsaksjer utgjorde 573 millioner kroner. Investeringene i disse selskapene er regnskapsført til historisk kostpris.

Sparebanken Telemark har tre datterselskaper; Tufte Eiendom AS (100 prosent), Sparebankgården AS (100 prosent) og Eiendomsmegler 1 Telemark AS (56 prosent). Se note 17 for nærmere spesifikasjon.

Bankens eierandeler i strategiske aksjeposter står omtalt under punktet eierrisiko nedenfor og i note 16.

Garantier

Bankens avgitte garantier var ved årsskiftet på 247 (264) millioner kroner. Fordelingen av garantier mellom næring, sektorer og geografiske områder fremkommer i note 14. Note 28 viser garantiene fordelt på garantiformer.

Innskudd

Innskudd fra kunder var ved utgangen av 2015 på 12.591 (12.510) millioner kroner. Dette er en økning på 0,6 (9,4) prosent i forhold til utgangen av 2014. Innskudd fra personmarkedet økte i 2015 med 2,7 prosent, mens innskudd fra bedriftskunder ble redusert med 4,1 prosent. Innskudd fra bedriftsmarkedet utgjorde ved utgangen av 2015 om lag 28 prosent av totale innskudd, mot 30 prosent for 2014.

Innskuddsdekningen etter overføring til boligkreditt var ved utgangen av 2015 på 70,7 (75,1) prosent.

Gjennomsnittlig rente på kundeinnskudd var i 2015 på 1,6 prosent mot 2,4 prosent i 2014.

Det vil fortsatt være et prioritert område å legge vekt på den langsiktige sparingen, og banken vil arbeide aktivt med å få kundene til å tegne faste spareavtaler både i bank og fond. Banken tilbyr også fastrenteinnskudd og innskudd med bindingstid for å møte kravene i nytt likviditetsregelverk.

Langsiktig finansiering

Til sammen utgjorde gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer 4.946 (4.635) millioner kroner i 2015. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer er i sin helhet obligasjonsgjeld. Banken har i tillegg et bilateralt lån på 150 millioner kroner. Dette er lån fra Eksportfinans ASA med forfall i september 2022. Gjennomsnittlig løpetid på bankens langsiktige finansiering var på 2,7 (2,6) år per utgangen av 2015.

Forfall i 2016 utgjør 741 millioner kroner, mens forfall i 2015 var på 1.015 millioner kroner.

Banken hadde frem til 27. april 2015 en fondsobligasjon på 75 millioner kroner som ble innløst etter tillatelse fra Finanstilsynet. Det ble ikke lagt ut ny ansvarlig lånekapital i den forbindelse.

Som følge av urolige finansmarkeder og nytt regelverk for finansnæringen forventes de langsiktige finansieringskostnadene fremdeles å være forbundet med høy volatilitet.

Personal, arbeidsmiljø, kompetanse og sikkerhet

Ved utgangen av 2015 hadde Sparebanken Telemark 169 ansatte (162,4 årsverk) mot 173 ansatte (166,5 årsverk) året før.

Banken hadde i 2015 et gjennomsnittlig sykefravær på 6,0 prosent mot 4,5 prosent i 2014. Herav utgjør fravær innenfor arbeidsgiverperioden 2,0 prosent mot 1,7 prosent i 2014. Banken arbeider kontinuerlig med tiltak for å få ned sykefraværet blant annet ved å benytte de mulighetene som ligger i at vi er en IA bedrift og tett samarbeid med bedriftshelsetjenesten, Stamina Helse. Helseundersøkelsen med fokus på livsstil som ble gjennomført i 2014, ble fulgt opp med flere kurs innen kosthold, helse og stressmestring i 2015. Når det gjelder arbeidet med det psykososiale arbeidsmiljøet blir organisasjonsundersøkelsen VOICE gjennomført annethvert år. 2015 var et «mellomår» i så måte. Det ble også i 2015 jobbet systematisk med arbeidsmiljøet med aktiviteter på gruppe- og individnivå. Overskriften på disse aktivitetene var «Samhandling».

Banken har et aktivt bedriftsidrettslag.

Sparebanken Telemark er tilknyttet Finansnæringens Hovedorganisasjon og en betydelig del av de ansatte er organisert i Finansforbundet eller LO finans. Bankens ledelse har et tett samarbeid med de tillitsvalgte og hovedverneombudet, og det gjennomføres månedlige møter i Samarbeidsutvalget for å være tett på organisasjonen og arbeidsmiljøet.

Det jobbes systematisk med forebygging av negative hendelser.

Det har ikke skjedd ulykker eller personskader på arbeidsplassen i 2015.

Likestilling

Beskrivelse av faktisk tilstand

Bankens representantskap består av 40 medlemmer hvorav 16 kvinner og 24 menn. I bankens styre er det 6 eksternt valgte medlemmer hvorav 2 kvinner og 4 menn. Av bankens 169 ansatte er 100 kvinner og 69 menn. Av bankens ledere er det 10 kvinner og 15 menn. Av disse utgjør ledergruppen 2 kvinner og 4 menn.

Gjennomsnittlig lønnsnivå innenfor sentrale stillingskategorier i banken er den samme uavhengig av kjønn. Det ble i forbindelse med det lokale lønnsoppgjøret foretatt en likelønns gjennomgåelse som bekrefter dette. Likelønn har senere vært tema i Samarbeidsutvalget.

Bankens rolle i samfunnet

Samfunnsansvar

Banken har utarbeidet etiske retningslinjer og retningslinjer for bruk av sosiale media som alle ansatte er forpliktet til å etterleve. Etikk og god rådgivningsskikk utgjør en vesentlig del av årlig kompetanseoppdatering for bankens rådgivere som arbeider med finansiell rådgivning og skadeforsikring. Som en del av oppdateringen ble det i 2015 innført bransjekrav til bestått elektronisk praktisk prøve i etikk som dokumenterer at rådgiverne kan anvende fagstoffet i møte med konkrete etiske utfordringer. Retningslinjene og bransjekrav til kompetanse er med på å sikre at de ansatte opptrer korrekt og i tråd med de forventninger samfunnet har til Sparebanken Telemark.

Bankens arbeid med samfunnsansvar er beskrevet og innarbeidet i Sparebanken Telemarks overordnede retningslinjer og styringsdokumenter. Eksempler på dette er blant annet etikk, antihvitvasking, helse, miljø og sikkerhet, samt det ytre miljø. Det jobbes med å

utvikle holdninger, rutiner og arbeidsprosesser som bidrar til å redusere helse- og sikkerhetsmessig risiko.

For å avdekke om bankens tjenester benyttes til hvitvasking eller terrorfinansiering har banken egne retningslinjer og systemer.

Sparebanken Telemark skal bidra positivt til samfunnsutviklingen i Telemark – både fordi det har en verdi i seg selv og fordi samfunnsnyttig forretningsvirksomhet bidrar til langsiktig verdiskaping, godt omdømme og engasjerte medarbeidere.

Bankens praksis på tildeling av gavemidler er at midlene som hovedregel skal tilfalle aktører innen bankens markedsområder. Gavemidlene skal ivareta bankens profil og gode omdømme, støtte bredden av idrett, kultur og veldedige organisasjoner.

Tildeling av gavemidler og markedsmessige handlingsplaner koordineres med de to etablerte sparebankstiftelsene for å styrke bankens og stiftelsenes posisjon i lokalsamfunnene. Gaver til allmenntilrette formål tildeles fra banken, mens større gaver gis gjennom stiftelsene.

Banken er en samfunnsseid institusjon som tar et aktivt samfunnsansvar og bidrar til å opprettholde lokale arenaer for frivillige aktiviteter ved tildeling av gaver og sponsorater.

Deler av overskuddet kan kanaliseres tilbake til kundene som støtte til aktivitetstilbud ved tildeling av midler gjennom Støttespillerandelen, der kundene selv bestemmer hvem som skal få støtten. Overskuddet i banken forvaltes til det beste for lokalsamfunnet.

Sparebanken Telemark besøker skoler og bidrar til å bedre barn- og unges kunnskap om dagligdagse økonomiske begreper. Dette bidrar til økt samarbeid mellom arbeids- og næringslivet og skolene i Telemark.

Økt tilgjengelighet på digitale betalings- og rådgivningskanaler og nye utradisjonelle konkurrenter har ført til en betydelig endring i kunders bruk av tradisjonelle banktjenester. Kombinasjonen digital- og

lokalbank skal gjøre banken til en annerledes bank som betyr en positiv forskjell for kundene. Det betyr at det fortsatt må jobbes med å tilby moderne og tidsriktige betjeningskonsepter til kundene, nåværende som nye.

Miljø

Klimaendringene berører alle mennesker og alle deler av samfunnet. I sparebankenes tradisjon ligger et sterkt samfunnsengasjement og det er derfor naturlig at miljø- og klimautfordringene settes på dagsorden og diskuteres i bankens styrende organer.

Ved oppgraderinger og større ombygginger av bankens eiendommer velges energibesparende løsninger. For tiden arbeider banken med en ombygging og rehabilitering av Storgaten 117 og Serine Jeremiassensgate 4 i Porsgrunn. Her er valgt fjernvarme for oppvarming og moderne energibesparende styringssystemer for kjøling og ventilasjon.

Banken forurenses ikke direkte det ytre miljø.

Som en naturlig konsekvens av økt bruk av digitale kanaler er papirforbruket betydelig redusert. Mye av bankens møtevirksomhet forgår i Oslo eller ved ett av bankens sju kontorer, noe som betyr at det kan bli en del reising. Banken har tre biler til disposisjon, en av disse er el-bil. Det oppfordres generelt til samkjøring der det er mulig, i tillegg til offentlig kommunikasjon.

Bruk av videokonferanse er en vanlig kommunikasjonskanal i banken. Internt i Sparebanken Telemark benyttes Skype for business som en miljøvennlig og effektiv metode. Sparebanken Telemark er opptatt av å øke bevisstheten rundt dette temaet og hva hver enkelt medarbeider kan bidra med. Dette er i første rekke knyttet til arbeidsmåter som sikrer at banken holder miljømessig orden i eget hus. Bankens miljøambisjon er for øvrig å være på nivå med de forventninger som stilles til bransjen, blant annet gjennom Sparebankforeningens klimaanbefaling.

Risikostyring

Risikostyring og internkontroll

Risikostyring i Sparebanken Telemark skal sikre at risikoeksponeringen til enhver tid er kjent og innenfor rammer trukket opp av styret. Risikostyringen skal underbygge og støtte opp under bankens aktiviteter for å nå sine mål og bidra til stabile og gode resultater. Styret har nedfelt egne prinsipper for risikostyring gjennom «Policy for risiko- og kapitalstyring». Dokumentet definerer det overordnede rammeverk for risikostyringen, herunder styring av de ulike risikoer. Risikoeksponering og risikoutvikling følges opp og rapporteres periodisk til bankens styre og ledelse. I lys av de regelendringer som kommer vurderer styret at risikostyring blir et strategisk viktig område i banken for å oppnå lønnsom vekst og økt verdiskapning i forhold til den risiko som banken påtar seg. Internkontroll skal bidra til å skape effektiv drift og forsvarlig håndtering av de risikoer som banken er eksponert for, slik at banken kan nå sine forretningsmessige mål på en trygg måte. Banken har hatt KPMG AS som internrevisor fra 1. januar 2013.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er definert som risiko for tap som følge av at kunder og/eller interessenter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser. Kredittrisiko i utlånsporteføljen er bankens største økonomiske risiko. Risikoen styres løpende i henhold til bankens kredittpolicy, kredittfullmakter, rutiner for kredittgivning og ulike rapporterings- og oppfølgingskrav. Sparebanken Telemark bruker statistiske modeller utviklet i Sparebank 1 Alliansen som grunnlag for å følge opp utviklingen i porteføljen.

Det er foretatt en gjennomgang av næringslivsengasjementene med tanke på vurdering av kredittrisikoen knyttet til selskapenes risiko sett i lys av utviklingen i næringslivet, spesielt for Telemark. Styret mener at det er noe høyere kredittrisiko knyttet til enkelte av bankens bedriftskunder. Individuelle tapsavsetninger var ved utgangen av 2015 på 119 millioner kroner, hvorav 102 millioner kroner i tapsavsetning

knyttet til bedriftsmarkedet. For nærmere spesifisering, se note 14.

Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer innebærer også kredittrisiko. Styret har gjennom bankens finansstrategi vedtatt rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalrammer for eksponering per bransje og utsteder. Hovedtyngden av bankens beholdning av rentebærende verdipapirer omfatter verdipapirer utstedt av den norske stat, banker, kredittforetak og store industriforetak med høy kredittverdighet. Alle verdipapirene er denominert i norske kroner.

Det er styrets vurdering at bankens kredittrisiko er moderat.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valuta og verdipapirkurser. Styling av markedsrisiko skjer gjennom styrevedtatte rammer. Administrasjonen rapporterer periodisk til styret bankens posisjoner i forhold til rammene.

Ved en endring i markedsrenten kan Sparebanken Telemark parallelt gjennomføre renteendringer for alle balanseposter unntatt de som har rentebindingstid. Basert på risikobildet per 31.12.2015 ville den økonomiske konsekvens av renteøkning på 2 prosentenheter utgjøre en rentekostnad på om lag 29 millioner kroner på årsbasis for hele bankens balanse.

Det er styrets vurdering at bankens markedsrisiko er lav.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at Sparebanken Telemark ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere nødvendige økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader. Banken styrer sin likviditetsrisiko blant annet gjennom måltall for kundeinnskudd i forhold til brutto utlån, andel langsiktig kapitalmarkedsfinansiering, samt krav til lengden på den tidsperioden hvor banken skal være uavhengig av ny finansiering fra markedet. I praksis

skjer likviditetsstyringen gjennom likviditetsprognoser, valg av løpetid på bankens innlån, inngåelse av avtaler om trekkrettigheter og deponering av verdipapirer mot låneadgang i Norges Bank.

Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde. Sparebanken Telemark hadde en innskuddsdekning på om lag 71 prosent ved utgangen av året. Banken har en ramme som sier at innskuddsdekningen skal være minimum 65 prosent, og med et mål på 75 prosent.

Likviditeten i Sparebanken Telemark har vært tilfredsstillende i 2015. Første rapportering etter nytt regelverk CRD IV trådte i kraft per tredje kvartal i 2014 hvor banken rapporterer blant annet likviditetsbuffernøkkeltallet LCR (liquidity coverage ratio). Per 31. desember 2015 er det vedtatt at banker av vår størrelse minimum skal ha LCR på 70 prosent. Bankens beregnede likviditetsbuffer (LCR) var per 31.12.2015 på 110,7 (111,6) prosent.

Gjennomsnittlig løpetid på langsiktig obligasjonsfinansiering var ved utgangen av 2015 på 2,7 år. Banken har også gjennom 2015 søkt å redusere likviditetsrisikoen ved å legge til rette for bruk av alternative finansieringskilder. Overføring av lån til SpareBank 1 Boligkreditt AS er fortsatt det viktigste tiltaket. Sparebanken Telemark hadde per 31.12.2015 overført lån til en verdi av 6.771 millioner kroner til SpareBank 1 Boligkreditt AS (27,6 prosent av brutto utlån).

Banken skal i en ordinær driftssituasjon være uavhengig av ekstern finansiering i 12 måneder. Ved utgangen av 2015 hadde banken tilstrekkelig med likviditet og reserve til å fortsette sin aktivitet i over 12 måneder uten tilførsel av ekstern likviditet. Sensitivitetsanalyser i forhold til bankens likviditetsrisiko rapporteres periodisk til bankens styre og ledelse.

Det er styrets vurdering at bankens likviditetsrisiko er lav.

Eierrisiko

Eierrisikoen er risikoen for at Sparebanken Telemark blir påført negative resultater fra eierposter i strategisk

eide selskap og /eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene.

Sparebanken Telemark har i hovedsak eierrisiko gjennom indirekte eierandeler i SpareBank 1 Gruppen AS (1,56 prosent), BN Bank ASA (2,46 prosent) og Bank1 Oslo AS (1,17 prosent), samt direkte eierandeler i SpareBank 1 Boligkreditt AS (3,97 prosent), Sparebank 1 Næringskreditt AS (1,85 prosent), SpareBank1 Kredittkort AS (4,00 prosent), SpareBank 1 Finans Midt Norges AS (4,22 prosent) og SpareBank 1 Mobilbetalinger AS (2,96 prosent).

Bankens eierrisiko vurderes som lav.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Styring av operasjonell risiko tar utgangspunkt i «Policy for risiko- og kapitalstyring». Det utføres årlig en vurdering av operasjonell risiko i alle vesentlige forretnings- og støtteprosesser i banken. Dette inkluderer vurdering og oppfølging av handlingsplaner for identifisert risiko. Innenfor de enkelte fagområder (forretnings- og støtteprosesser) er det definert risikoer med tilhørende kontroll- og styringstiltak. Banken bruker en taps- og hendelsesdatabase (RIS databasen - utarbeidet av alliansen) hvor registrering av uønskede hendelser inngår. Den enkelte leder gjør en vurdering av etterlevelse og kvalitetsnivå innen sitt ansvarsområde og rapporterer dette oppover i organisasjonen. Årlig utarbeides det en lederbekreftelse av risikostyringen i banken.

Kapitalberegningen for operasjonell risiko er foretatt etter basismetoden slik den er beskrevet i Kapitalkravforskriften. Med bakgrunn i overnevnte styrings- og kontrollhandlinger mener styret at banken har tilfredsstillende kontroll.

Det er styrets vurdering at bankens operasjonelle risiko er lav.

Compliance (etterlevelse)

Sparebanken Telemark arbeider kontinuerlig med etablering og vedlikehold av gode prosesser for å

sikre at banken oppfyller sine forpliktelser etter lov og forskrift (compliancerisiko). Styret vedtar bankens retningslinjer for compliance.

EUs arbeid med å harmonisere regelverket innenfor EU/EØS området medfører en rekke nye reguleringer som banken må tilpasse seg, nå sist gjennom ny Finansforetakslov. Den blir gjort gjeldende fra 1. januar 2016 og fører til en rekke endringer i tidligere forskrifter. Nye reguleringer vil fortløpende inkluderes i bankens rutiner og retningslinjer.

Kapitalstyring

Sparebanken Telemark skal ha en moderat risikoprofil der ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad. Banken har som målsetting å opprettholde nåværende rating for derved å sikre en langsiktig og god tilgang på ordinære innlån fra kapitalmarkedene. Størrelsen på bankens kapital skal være i samsvar med en slik ambisjon.

Styret i Sparebanken Telemark gjør løpende vurderinger av kapitalsituasjonen og fremtidige kapitalkrav. Styret legger vekt på at banken skal være tilstrekkelig kapitalisert til å innfri regulatoriske krav og markedsmessige krav. Ved maksimalt pådrag av motsyklisk konjunkturbuffer kan det regulatoriske kravet til ren kjernekapitaldekning for en ikke-systemviktig bank bli på 12,5 prosent. For å ha en tilfredsstillende margin til det regulatoriske kravet, har styret fastsatt en buffer på to prosentpoeng. Bankens interne minimumskrav til ren kjernekapitaldekning er at denne skal være på minimum 14,5 prosent.

Ved utgangen av 2015 hadde banken en ren kjernekapitaldekning på 16,8 prosent, og som er godt over fastsatt minimumskrav.

Eiendomsdrift

Banken har 6 næringsbygg i balansen (se note 12) som i tillegg til bankdrift er utleid til næringsformål. Byggene er Jernbanegaten 15 i Porsgrunn, Torggata 13, Kverndalsgate 2A og 2B i Skien, Kaldekjeldevegen 2 Ulefoss og Brugata 4 i Lunde. Bankbyggene i Bamble, Bø og på Notodden leies fra eksterne selskaper.

De øvrige eiendommene eies gjennom de to heleide eiendomsselskapene, Tuftte Eiendom AS og Sparebankgården AS. Sparebankgården AS har to eiendommer henholdsvis i Storgaten 117 og Serine Jeremiassensgate 4 (tidligere kalt «Hødnebygården») hvor banken for tiden gjennomfører et større oppussingsprosjekt. Våren 2016 vil bankens bankvirksomhet i Porsgrunn flyttes i sin helhet til Sparebankgården (Storgaten 117 og Serine Jeremiassensgate 4).

Banken har i sin strategi vedtatt at det skal jobbes mot kun å eie de eiendommer banken selv driver egen virksomhet i. Et ledd i denne strategien er blant annet salg av Jernbanegata 15 i Porsgrunn som det for tiden arbeides aktivt med å selge.

Strategisk samarbeid

Styret i Sparebanken Telemark har bevisst satset på å styrke bankens profil som en selvstendig regional bank, noe som også er understreket med fusjonene i 2008 og i 2012.

Sparebanken Telemark tilbyr kundene et komplett spekter av finansielle tjenester, noe som løses gjennom samarbeidet i SpareBank 1 Alliansen. Banken har ikke egne FOU-aktiviteter da slike aktiviteter skjer i allianse samarbeidet.

SpareBank 1 Alliansen

SpareBank 1 Alliansen ble grunnlagt i 1996. Alliansen er et bank- og produktsamarbeid der SpareBank 1 bankene i Norge samarbeider gjennom det felleseiet holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS.

Et overordnet mål for SpareBank 1 Alliansen er å sikre den enkelte banks selvstendighet og regionale forankring gjennom sterk konkurranseevne, lønnsomhet og soliditet. Samtidig representerer SpareBank 1 Alliansen et konkurransemessig fullverdig bankalternativ på nasjonalt nivå.

SpareBank 1 Alliansen er samlet sett en av de største tilbyderne av finansielle produkter og tjenester i det norske markedet. Alliansen har etablert en nasjonal markedsprofil og utviklet en felles strategi for merkevarebygging og kommunikasjon. Den

markedsstrategiske plattformen danner også basis for felles produkt- og konseptutvikling. Markedsinnsatsen er i hovedsak rettet mot personmarkedet, små og mellomstore bedrifter og forbund tilknyttet LO. Både bankene og produktområdene hevder seg godt i konkurransebildet, og resultatutviklingen er god.

SpareBank 1 Alliansen består per 31.12.2015 av 15 selvstendige banker, 2 felleseide forretningsbanker og SpareBank 1 Gruppen konsern.

SpareBank 1 Gruppens hovedfunksjoner innen SpareBank 1 Alliansen er todelt:

- Drive og utvikle finanskonsernet med produksjon og leveranse av konkurransedyktige produkter og tjenester for distribusjon gjennom alliansebankene og øvrige banker, som har distribusjonsavtale med selskap i SpareBank 1 Gruppen og LO. Dette arbeidet er organisert i selskapet SpareBank 1 Gruppen AS.
- Drive og utvikle alliansesamarbeidet med felles forvaltning, utvikling og gjennomføring av aktiviteter som gir stordrifts- og kompetansefordeler. Dette arbeidet er organisert i selskapet Alliansesamarbeidet SpareBank 1 DA. Selskapet Alliansesamarbeidet SpareBank 1 DA utgjør den administrative overbyggingen for alliansesamarbeidet. Selskapet ivaretar finansiering av og eierskap til applikasjoner, konsepter, kontrakter og merkevare på vegne av deltagerne i alliansesamarbeidet.

Produktselskapene etablert under SpareBank 1 Gruppen AS og alliansebankene har utviklet en felles teknologiplattform. Erfaringsutveksling og overføring av kompetanse innenfor alliansen, basert på beste praksis, er et viktig element for å utvikle alliansen videre. Som et ledd i denne satsingen er det etablert kompetansesenter for henholdsvis kredittstyring i Stavanger, betaling i Trondheim og læring i Tromsø.

SpareBank 1 Alliansens strategi for de nærmeste år er basert på forventningen om en ytterligere skjerpet konkurransesituasjon, både i det nasjonale og i de regionale markedsområdene. En slik utvikling krever et sterkere samarbeid for å ta ut ytterligere

fordeler mht. lavere kostnader, økt kompetanse og økt kvalitet i kundebetjeningen. Ambisjonsnivået for alliansesamarbeidet er i så måte høyere enn noen gang før.

Samarbeidende Sparebanker AS

Sparebanken Telemarks deltagelse i SpareBank 1 Alliansen ivaretas gjennom eierskapet i Samarbeidende Sparebanker AS (SamSpar AS). I tillegg til eierskapet i SpareBank 1 Gruppen AS eier SamSpar AS 10 prosent av SpareBank 1 Markets AS. SamSpar AS eies av 11 selvstendige sparebanker.

Eierandelen (7,82 prosent) i SamSpar AS er innarbeidet i bankens regnskap for 2015 til kostmetoden. Selskapets resultat for 2015 er derfor ikke hensyntatt i Sparebanken Telemarks regnskap (se note 16).

SpareBank 1 Boligkreditt AS

SpareBank 1 Boligkreditt er opprettet av bankene i SpareBank 1 Alliansen for å dra nytte av markedet for obligasjoner med fortrinnsrett. Bankene selger de best sikrede boliglånene til selskapet, noe som gir redusert finansieringskostnad, se omtale i note 2 og i note 30. Bankens eierandel i SpareBank 1 Boligkreditt AS per 31.12. 2015 var på 3,97 prosent. Eierandelen er bokført til kostpris i bankens balanse.

SpareBank 1 Næringskreditt AS

SpareBank 1 bankene etablerte i 2010 SpareBank 1 Næringskreditt etter samme modell og med samme administrasjon som SpareBank 1 Boligkreditt. Banken eier 1,85 prosent av selskapet ved utgangen av året. Banken har foreløpig ikke overført noen næringslån til selskapet. Eierandelen er bokført til kostpris i bankens balanse.

SpareBank 1 Kredittkort AS

SpareBank 1 Kredittkort AS er eid av sparebankene som inngår i SpareBank 1 Alliansen, og har som formål å være felles kredittkortselskap for bankenes kunder. Selskapet var i ordinær drift fra 1. juli 2014 så 2015 er selskapets første hele driftsår. Bankens eierandel i SpareBank 1 Kredittkort AS per 31.12. 2015 var på 4,00 prosent. Eierandelen er bokført til kostpris i bankens balanse.

SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS

SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS er eid av SpareBank 1 SMN i tillegg til 10 SamSpar banker. Selskapet er leverandør av finansieringsløsninger og tilbyr salgspant – og forbrukslån til privat personer samt leasing og næringslån til bedrifter. Bankens eierandel i SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS per 31.12. 2015 var på 4,22 prosent. Eierandelen er bokført til kostpris i bankens balanse.

SpareBank 1 Mobilbetaling AS

SpareBank 1 Mobilbetaling AS er selskapet som skal drive mobilbetalingsløsningen MCash til SpareBank 1 Alliansen. Innmaten til selskapet MCash ble kjøpt av SpareBank 1 høsten 2015. Selskapet er direkte eid av bankene i SpareBank 1, og bankens eierandel i selskaper per 31.12. 2015 var på 2,96 prosent. Eierandelen er bokført til kostpris i bankens balanse.

SamSpar Bankinvest AS

Bankene i SpareBank1 Alliansen inngikk i 2008 avtale med Glitnir Bank om erverv av samtlige aksjer i Glitnir Bank ASA (nå BN Bank ASA) med underliggende datterselskaper. Eierfordelingen i BN Bank ASA er SpareBank 1 SMN (33 prosent), SpareBank 1 SR Bank (23,5 prosent), SpareBank 1 Nord-Norge (23,5 prosent) og SamSpar Bankinvest AS (20 prosent). Sparebanken Telemarks andel i SamSpar Bankinvest AS er 12,32 prosent (se note 16).

Eierandelen i SamSpar Bankinvest AS er innarbeidet i bankens regnskap for 2015 til kostmetoden. Selskapets resultat for 2015 er derfor ikke hensyntatt i Sparebanken Telemarks regnskap.

SamSpar Bankinvest II AS

SamSpar Bankinvest II AS ivaretar SamSpar bankenes eierandel i Bank 1 Oslo Akershus. Eierfordelingen i Bank 1 Oslo Akershus AS er per 31.12.2015 Sparebanken Hedmark (40,5 prosent), SamSpar Bankinvest II AS (15,2 prosent), LO (29,9 prosent). SpareBank 1 SR-Bank ASA (4,8 prosent), SpareBank 1 SMN (4,8 prosent) og SpareBank 1 Nord-Norge (4,8 prosent). I desember 2015 kunngjorde Sparebanken Hedmark at de har inngått avtaler med de øvrige eierne av Bank 1 Oslo Akershus om kjøp av deres aksjer i banken.

Hedmark går med det fra en eierandel på 40,5 prosent til å eie hele Bank 1 Oslo Akershus 100 prosent, gitt at kjøpet godkjennes av konkurransetilsynet, Finanstilsynet og Finansdepartementet. Bank 1 Oslo Akershus går da fra å være deleid av Samarbeidende Sparebanker, SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge samt LO og tilknyttede forbund, til å være en heleid datterselskap av Sparebanken Hedmark i løpet av 2016.

Sparebanken Telemarks andel i SamSpar Bankinvest II AS er 7,72 prosent (se note 16). Eierskapet i SamSpar Bankinvest II AS ble i 2013 omklassifisert fra felleskontrollert virksomhet til ordinær aksjeinvestering.

Visa Norge AS

Den 2. november 2015 ble det offentliggjort en avtale mellom Visa Europe Ltd. og Visa Inc. der Visa Inc kjøper samtlige aksjer i Visa Europe Ltd. Visa Norge er som gruppelem i Visa Europe også aksjonær i Visa Europe. Transaksjonen vil, dersom den gjennomføres, øke bokført verdi av egenkapitalen i Visa Norge betydelig. Faktisk gjennomføring av aksjesalget vil, hvis betingelser i avtalen for gjennomføring blir oppfylt blant annet med godkjenning av konkurransemyndighetene i Tyrkia, EU og Jersey, først finne sted i tidligst i Q2 2016. Bankens eierandel i Visa Norge AS er i underkant av 1 prosent.

Utsiktene for 2016

Ettervirkningene av finanskrisen for snart 8 år siden viser seg fremdeles i økonomiske størrelser. Gjeld blant stater og husholdninger i spesielt eurosonen er fremdeles høy. Samtidig har en svært ekspansiv pengepolitikk ikke gitt klare signaler om at økonomiene er på vei ut av en periode med svært lav økonomisk vekst, kanskje med unntak for USA og England. Hvordan den økonomiske veksten i Kina utvikler seg vil antagelig være svært viktig for utviklingen til andre økonomier. Generelt er det alltid knyttet usikkerhet til fremtidig økonomisk utvikling, men den er nå kanskje mer usikker enn på lenge, og spesielt for Norge. For Norge sin del skyldes dette spesielt to forhold; den økonomiske utviklingen i Europa og oljeprisutviklingen. Denne situasjonen

har blitt forsterket i 2015 gjennom ytterligere fall i oljeprisen. Ved utgangen av 2015 var oljeprisen på 37 dollar og den har falt ytterligere i starten av 2016.

De økonomiske utsiktene for Norge er som følge av dette usikre, og det er lett å lage et dystert bilde. Vedvarende lav oljepris vil kreve en omstilling i norsk økonomi, og det er forventninger til at 2016 blir det året med de største utfordringene. Det forventes at arbeidsledigheten vil øke, men ikke til de urovekkende nivåer vi har sett i Europa. Som følge av dette forventer kapitalmarkedene ytterligere reduksjon i Norges Banks styringsrente i 2016. Sterk svekking av kronekursen har allerede medført at norske husholdninger har gjennomgått en omstilling. Forventninger om svak lønnsvekst og importert inflasjon i 2016 vil svekke forbrukernes kjøpekraft. På den annen side vil den svake kronekursen styrke eksportbedriftenes konkurransekraft overfor utlandet og stimulere norsk økonomi. Det forutsetter at det er tilstrekkelig vekst hos våre handelspartnere for å få avsetning av varene.

Telemark har gjennom flere år hatt en svakere økonomisk utvikling enn gjennomsnittet av fylker i Norge, både når det gjelder befolkningsutvikling og sysselsetting. Den svake befolkningsutviklingen kan forklares med svak sysselsetting. En konsekvens av dette er at prisutviklingen på boliger har hatt en tilsvarende utvikling. Arbeidsledigheten er også noe høyere enn landssnittet, men har falt gjennom 2015. Analyser viser at Telemark har hatt en gunstig sammensetning av næringsstrukturen siste år, og vært robust for vekstavmatningen i norsk økonomi de siste år.

Telemark har i senere tid gjennomført ulike omstillinger for å styrke næringslivet og har hatt lav eksponering mot oljesektoren i form av sysselsetting innen oljerelatert virksomhet og aktører med interesser mot oljerelatert virksomhet. Prisutvikling på boliger og lønnsutvikling har i liten grad vært drevet frem av oljesektoren, hvilket reduserer risiko for boligprisfall drevet frem av endrede framtidsutsikter innen oljesektoren.

Styret har i sin strategiplan nedjustert vekstmålene for lån til bolig. Dette henger sammen med den økonomiske situasjonen, og at det forventes lav vekst i befolkning og boligpriser i Telemark i tiden fremover. For personkunder har styret lagt opp til en strategi med å bevare og styrke markedsandelene i våre markedsområder. Lavere økonomisk vekst vil kunne slå ut i lavere etterspørsel etter bolig, selv om rentene skulle falle. Ifølge Norges Banks utlånsundersøkelse er det ventet at utlånsmarginene på utlån til husholdningene skal videre ned og at etterspørselen

etter lån vil avta i første kvartal. Styret forventer i samsvar med dette fremdeles press på inntektene, både som følge av redusert rentenivå og forventninger om generell lavere økonomisk vekst. Kostnadene må da over tid justeres i tråd med dette fremtidsbildet.

I en situasjon med stor usikkerhet med hensyn til utviklingen i norsk økonomi, er styret tilfreds med at banken har en høy soliditet, høy ren kjernekapital, lav risiko på verdipapirporteføljen og tilstrekkelige likviditetsrammer for sikre boliglån.

Styret vil takke alle kunder og forbindelser for et godt samarbeid i 2015, og ser frem til tilsvarende i 2016. Styret vil også rette en takk til bankens ansatte for deres innsats og bidrag til bankens gode resultater i 2015.

Styret i Sparebanken Telemark

Porsgrunn, 15. februar 2016

Per Richard Johansen
Styrets leder

Per Wold

Bjørn Vidar Nesheim

Ingeborg Føgt Bergby

Geir Olav Ryntveit

Anne Berg Behring

Jan Berge

Per Halvorsen
Adm. banksjef

Årsregnskap for 2015

RESULTATREGNSKAP	Noter	2015	2014
Renteinntekter		648 568	726 524
Rentekostnader		324 917	425 262
Netto renteinntekter	4	323 651	301 262
Provisjonsinntekter boligkreditt	5	58 660	69 285
Netto renteinntekter inkl. boligkreditt		382 311	370 547
Provisjonsinntekter	5	104 355	99 229
Provisjonskostnader	5	20 199	20 127
Annen driftsinntekt	6	2 704	3 719
Netto provisjons- og andre inntekter		86 860	82 822
Utbytte	7	19 346	35 775
Netto verdiendring på verdipapirer og gevinst/tap (-) valuta	8	-3 712	1 862
Netto avkastning på finansielle investeringer		15 634	37 637
Sum netto inntekter		484 805	491 005
Lønn og andre personalkostnader	9	126 646	125 679
Administrasjons- og andre driftskostnader	10	108 949	111 784
Ordinære avskrivninger	12	9 729	11 508
Sum driftskostnader		245 324	248 971
Driftsresultat før tap		239 481	242 035
Tap på utlån og garantier	14	8 891	31 541
Gevinst/ tap (-) på verdipapirer som er anleggsmidler	16,17	-2 000	18 790
Resultat av ordinær drift før skatt		228 590	229 284
Skattekostnad	11	62 197	55 041
Resultat av ordinær drift etter skatt		166 393	174 243
Overføringer og disponeringer			
Overført til grunnfondskapital		98 502	104 020
Overført til utjevningsfond		43 391	31 223
Avsatt til utbytte		20 000	36 000
Avsatt til gaver		4 500	3 000
Sum disponeringer		166 393	174 243

BALANSE	Noter	31.12.15	31.12.14
EIENDELER			
Kontanter og fordringer på sentralbanker		92 683	109 429
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	13	469 494	1 142 732
Brutto utlån til og fordringer på kunder	14	17 798 633	16 651 076
-Nedskrivninger på individuelle utlån	14	-118 602	-127 596
-Nedskrivninger på grupper av utlån	14	-50 000	-46 300
Sum netto utlån og fordringer på kunder		17 630 031	16 477 180
Overtatte eiendeler	12	5 500	5 500
Rentebærende verdipapirer	15,20	1 106 110	1 195 789
Aksjer, andeler og egenkapitalbevis	16	558 366	469 280
Aksjer i datterselskaper	17	32 164	32 164
Utsatt skattefordel	11	10 291	18 459
Goodwill	12	3 642	4 162
Varige driftsmidler	12	126 130	99 057
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		38 822	52 232
SUM EIENDELER		20 073 233	19 605 983

GJELD OG EGENKAPITAL		31.12.15	31.12.14
GJELD			
Gjeld til kredittinstitusjoner	22	150 000	150 000
Innskudd fra og gjeld til kunder	21	12 591 408	12 510 497
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	15,22	4 946 158	4 633 943
Betalbar skatt	11	59 312	55 057
Annen kortsiktig gjeld		69 325	69 638
Påløpte kostnader og mottatt ikke opptjente inntekter		33 786	38 626
Avsetning for forpliktelser	19	16 482	42 593
Fondsobligasjon	22	0	75 000
SUM GJELD		17 866 472	17 575 353
EGENKAPITAL			
Innskutt egenkapital			
Eierandelskapital inkl overkursfond		677 540	659 540
Opptjent egenkapital			
Grunnfondskapital		1 376 719	1 268 164
Utjevningsfond		152 503	102 926
SUM EGENKAPITAL	23,24	2 206 761	2 030 630
SUM GJELD OG EGENKAPITAL		20 073 233	19 605 983
Poster utenom balansen:			
Portefølje SpareBank 1 Boligkreditt AS	5,30	6 770 783	5 800 348
Andre forpliktelser og betingede forpliktelser	28,29		

Styret i Sparebanken Telemark

Porsgrunn, 15. februar 2016

Per Richard Johansen
Styrets leder

Per Wold

Bjørn Vidar Nesheim

Ingeborg Fogt Bergby

Geir Olav Ryntveit

Anne Berg Behring

Jan Berge

Per Halvorsen
Adm. banksjef

KONTANTSTRØMOPPSTILLING	2015	2014
Årets avdrag på nedbetalingslån mv til kunder	8 447 492	7 794 477
Nydiskonterte nedbetalingslån mv i året til kunder	-9 529 648	-8 412 023
Endring i saldo på kreditter	-81 650	-239 428
Rente- og provisjonsinnbetalinger på utlån	767 927	896 258
Inngått på tidligere års konstaterte tap på utlån	3 370	1 697
Kontantstrøm fra utlånsvirksomheten (A)	-392 509	40 982
Endring i saldo på innskudd fra kunder uten avtalt løpetid	-336 087	914 195
Endring i saldo på innskudd fra kunder med avtalt løpetid	416 999	162 116
Renteutbetalinger til kunder	-202 817	-283 688
Kontantstrøm fra innskuddsvirksomheten (B)	-121 906	792 623
Endringer i verdipapirer	82 751	77 758
Renteinnbetalinger på obligasjoner og sertifikater	23 452	32 983
Mottatt aksjeutbytte på aksjer som holdes på kort sikt	2 218	471
Kontantstrøm fra verdipapirinvesteringer (C)	108 421	111 212
Endring i fordringer på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid	27 090	-226 513
Endring i fordringer på andre kredittinst. uten avt. løpetid	646 149	-751 343
Renteinnbetalinger fra innskudd i kredittinstitusjoner	16 167	18 789
Kontantstrøm fra innskudd i kredittinstitusjoner (D)	689 406	-959 067
Andre inntekter	5 701	6 683
Betalbare driftskostnader	-246 391	-247 109
Betalbar skatt	-55 186	-52 908
Gaver	-3 134	-5 674
Utbetalt utbytte	-18 000	-16 000
Endringer i andre eiendeler, gjeld og periodiseringer	6 607	-6 724
Resterende kontantstrøm fra løpende drift (E)	-310 403	-321 732
Kontantstrøm fra driften (A+B+C+D+E=F)	-26 991	-335 982
Endring i finansiering ved utstedelse av verdipapirer	237 216	284 846
Renteutbetalinger på finansiering	-116 948	-137 106
Kontantstrøm fra finansiering (G)	120 268	147 740
Investert i varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	-36 363	-3 403
Salg av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler til salgspris	300	8 851
Netto endring på langsiktige verdipapirer	-91 087	8 411
Utbytte på anleggsaksjer	17 128	35 304
Kontantstrøm fra investeringer og varige driftsmidler (H)	-110 022	49 163
ENDRING I LIKVIDITETSBEHOLDNING (F+G+H)	-16 746	-139 078
Likviditetsbeholdning 01.01.	109 429	248 507
Likviditetsbeholdning 31.12.	92 683	109 429
Likviditetsbeholdningen 31.12. består av:		
Kontanter og fordringer på sentralbanker	92 683	109 429
Sum likviditetsbeholdning 31.12.	92 683	109 429

Noter til regnskapet

Note	Side
1 Generell informasjon	25
2 Regnskapsprinsipper NGAAP	25
3 Finansiell risikostyring	28
4 Netto renteinntekter	30
5 Provisjonsinntekter	30
6 Andre driftsinntekter	31
7 Utbytte	31
8 Netto verdiendringer på verdipapirer	32
9 Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte	32
10 Adminstrasjons- og andre driftskostnader	34
11 Skatter	35
12 Goodwill og varige driftsmidler	36
13 Kredittinstitusjoner - fordringer og gjeld	37
14 Utlån til og fordringer på kunder	37
15 Rentebærende verdipapirer	41
16 Aksjer, aksjer-/verdipapirfond og egenkapitalbevis	42
17 Aksjer i datterselskaper	43
18 Nærstående parter	44
19 Avsetning for påløpne kostnader og forpliktser	44
20 Ansvarlig lånekapital i andre foretak	47
21 Innskudd fra kunder	47
22 Gjeld ved utstedelse av verdipapirer	48
23 Egenkapital	49
24 Kapitaldekning	50
25 Finansielle instrumenter	51
26 Forfallsanalyse	52
27 Markedsrisiko	53
28 Garantiansvar	54
29 Pantstillelser	54
30 SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS og SpareBank 1 Kredittkort AS	54

Noter til regnskapet

Note 1 Generell informasjon

Sparebanken Telemark har forretningsadresse i Jernbanegata 15, 3916 Porsgrunn. Bankens organisasjonsnummer i Foretaksregisteret er 937.891.334. Banken opererer i Norge og reguleres av norsk rett.

Sparebanken Telemark har 3 datterselskaper; Tufte Eiendom AS, Sparebankgården AS og Eiendomsmegler 1 Telemark AS. Det er ikke utarbeidet konsernregnskap fordi datterselskapene

ikke anses for å ha betydning for å bedømme bankens stilling og resultat ref RL § 3-8 (2). Bankens virksomhet er vurdert som en samlet virksomhet, dvs ett segment.

Presentasjonsvaluta

Presentasjonsvalutaen er norske kroner som også er bankens funksjonelle valuta. Alle beløp er angitt i tusen kroner med mindre noe annet er angitt.

Note 2 Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er utarbeidet etter regnskapslovens regler samt årsregnskapsforskriften for bank og gjeldende norske regnskapsstandarder og forskrifter.

Inntekts- og kostnadsføring

Renteinntekter og -kostnader

Renteinntekter og -kostnader knyttet til eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost resultatføres løpende basert på effektiv rentemetode. Effektiv rentemetode er en kalkulering av amortisert kost av et finansielt instrument, og benyttes for allokering av renteinntekt eller rentekostnad over instrumentets forventede løpetid. Gebyrer ved etablering knyttet til rentebærende gjeld og utlån til kunder inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres over forventet løpetid. Endringer i utlånets rentesats på grunn av endringer i markedsrenten, påvirker ikke balanseført verdi av utlånet.

Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende. Honorar og gebyr ved formidling av finansielle instrumenter (garantier og lignende) som ikke genererer balanseposter i bankens regnskap, resultatføres løpende i perioden. Etableringsgebyr for slike poster resultatføres på transaksjonstidspunktet.

Utlån og garantier

Utlån og garantier er bokført i henhold til gjeldende lover og forskrifter. Utlån til kunder er per 31.12.2015 regnskapsført til amortisert kost. Amortisert kost er anskaffelseskost minus tilbakebetalinger på hovedstolen (avdrag), pluss eller minus kumulativ amortisering som følger av en effektiv rentemetode, og fratrukket eventuelle beløp for verdifall eller tapsutsatthet. Den effektive renten er den renten som nøyaktig diskonterer estimerte framtidige kontante inn- eller utbetalinger over det finansielle instrumentets forventede levetid.

Fastrenteutlån til kunder regnskapsføres også til amortisert kost som øvrige utlån. Informasjon om beregnet markedsverdi på utlånene opplyses i egen note (se note 14).

Misligholdte/tapsutsatte engasjement

Samlet engasjement fra en kunde regnes som misligholdt og tas med i bankens oversikt over misligholdte engasjementer når forfalte avdrag eller renter ikke er betalt innen 90 dager etter forfall eller rammekreditten er overtrukket med 90 dager eller mer. Misligholdte engasjementer kan være nedskrevet for forventet påført tap dersom kundens økonomiske situasjon tilsier sannsynlighet for fremtidig tap. Utlån og andre engasjementer som ikke er i mislighold, men hvor kundens økonomiske situasjon gjør det sannsynlig

at banken vil bli påført tap, klassifiseres som øvrige tapsutsatte.

Verdifall på utlån

Nedskrivning for tap på utlån foretas når det foreligger objektive indikasjoner for at et utlån til kunde eller en gruppe av utlån til kunder har verdifall.

Individuelle nedskrivninger vurderes dersom det foreligger en objektiv indikasjon på redusert kredittkvalitet hos kunden. Dersom banken har bevilget flere lån til samme kunde, vil en engasjementsvurdering være å betrakte som en individuell vurdering. Nedskrivninger beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdi av estimerte fremtidige kontantstrømmer neddiskontert med lånets effektive rente. Verdi av pantsikkerhet fastsettes til antatt realisasjonsverdi på forventet fremtidig realisasjonstidspunkt. Den effektive renten som benyttes er lånets effektive rente før objektive indikasjoner på verdifall ble identifisert.

Nedskrivninger reverseres helt eller delvis når verdifallet anses å være helt eller delvis bortfalt. Når det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige, klassifiseres tapene som konstaterte tap. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere nedskrivninger føres mot nedskrivningen. Konstaterte tap uten dekning i nedskrivninger samt over- eller underdekning i forhold til tidligere nedskrivninger resultatføres. Innkomne beløp på tidligere avskrevne engasjement, rapporteres som reduksjon i tap på utlån og garantier.

Utlån som ikke har vært gjenstand for individuelle vurderinger for verdifall, vurderes samlet i grupper. Vurderingen baseres på objektive indikasjoner for verdifall som har inntruffet på balansedagen og som kan knyttes til gruppen. Gruppene er definert som utlån med like risiko- og verdiegenskaper basert på inndeling av kundene etter hovedsektorer eller hovednæringer samt risikoklasse. Beregning av nedskrivningsbehov foretas per kundegruppe med utgangspunkt i estimerer for konjunktursituasjonen samt tapserfaring for de respektive kundegruppene. Gruppenedskrivninger reduserer engasjementenes regnskapsførte verdi i balansen.

Individuelle og gruppevise nedskrivninger resultatføres som tap på utlån og garantier.

Overtatte eiendeler

Overtatte eiendeler som overtas i forbindelse med inndrivelse av engasjementer og som er ment for rask realisasjon, regnskapsføres i balansen som omløpsmidler. Eiendelene vurderes til antatt realisasjonsverdi på overtakelsestidspunktet. Eventuelle tap/gevinster ved avhendelse eller revurdering av verdi på slike eiendeler føres som tap/reduksjon i tap på utlån.

Usikre forpliktelser

Banken utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Tapsvurderinger skjer som ledd i vurderingen av tap på utlån og etter de samme prinsipper og rapporteres sammen med disse. Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig. Det gis opplysninger om usikre forpliktelser som ikke fyller kriteriene for balanseføring dersom de er vesentlige.

Overføring av låneporteføljer til SpareBank1 Boligkreditt AS

Låneporteføljen føres ut av balansen på det tidspunktet reell risiko vedrørende utlånene er overført og kontroll over rettighetene til utlånene er bortfalt, se note 30 for nærmere omtale. Per 31.12.2015 utgjorde porteføljen overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS 6.771 millioner kroner.

Aksjer i datterselskap og felleskontrollert virksomhet

Investering i datterselskaper og felleskontrollerte virksomheter er regnskapsført til historisk kostpris. Nedskrivning til virkelig verdi skjer dersom verdifallet anses for å være varig, og virkelig verdi er lavere enn historisk kostpris. Eventuelle nedskrivninger blir reversert i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede. Utbytte fra datterselskaper og felleskontrollerte virksomheter regnskapsføres det året det mottas.

Mottatte konsernbidrag fra datterselskap til banken inntektsføres i avsetningsåret. Konsernbidrag fra banken til datterselskap regnskapsføres som en økning av investeringen i bankens regnskap.

Aksjer, aksje-/ verdipapirfond og egenkapitalbevis

Investeringer i aksjer, aksje-/verdipapirfond og

egenkapitalbevis er vurdert til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi per post. Eventuelle nedskrivninger blir reversert i den utstrekning grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede. For de postene som er børsnotert benyttes børskurs per 31.12.2015 som virkelig verdi.

Obligasjoner og sertifikater

Obligasjoner og sertifikater er klassifisert som omløpsmidler, behandles som en portefølje og til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs per 31.12.2015. Verdipapirene behandles som en portefølje ut fra bransje, rente- og kredittdiversifisering.

Egenutstedte obligasjoner:

Beholdningen av egne utstedte obligasjoner er nettoført mot obligasjonsgjelden til pålydende verdi.

Eiendom, anlegg og utstyr

Investeringer i eiendom, anlegg og utstyr balanseføres til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte av- og nedskrivninger. Anskaffelseskosten inkluderer utgifter for å anskaffe eiendelen. Utgifter påløpt etter at driftsmidlet er tatt i bruk, slik som løpende vedlikehold, resultatføres, mens øvrige utgifter som forventes å gi fremtidige økonomiske fordeler og/eller forlenget levetid blir balanseført. Avskrivningene starter når eiendelene er klare for bruk. Avskrivningene er lineært fordelt over driftsmidlenes økonomiske levetid. Det er ikke fastsatt noen utranteringsverdi på bankens driftsmidler.

Skatter

Overskuddsskatt blir beregnet etter ordinære skatteregler. Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring i utsatt skatt/skattefordel. Betalbar skatt beregnes på grunnlag av årets skattemessige resultat. Utsatt skatt/skattefordel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi, samt skattevirkninger av underskudd til fremføring. Utsatt skattefordel vil bare bli balanseført i den grad det er sannsynlig at fordelene vil bli realisert i fremtiden.

I tillegg til overskuddsskatt betaler banken formuesskatt til staten med 0,15¹ prosent. Skatten inngår i betalbar skatt.

¹ Formuesskattesatsen til staten er redusert fra 0,30 prosent til 0,15 prosent i 2015.

Verdipapirgjeld og ansvarlig lånekapital

Verdipapirgjeld og ansvarlig lånekapital omfatter utstedte sertifikater, obligasjoner, ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonsinnlån. Verdipapirgjelden og den ansvarlige lånekapitalen er vurdert til amortisert kost.

Pensjoner

Pensjonsforpliktelse og pensjonskostnader for ytelsesbaserte pensjonsordninger beregnes etter forsikringsmessige prinsipper av uavhengig aktuar. Pensjonskostnaden består av periodens pensjonsopptjening for de ansatte, rentekostnad av beregnet netto pensjonsforpliktelse, samt påslag for arbeidsgiveravgift.

Nåverdien av fremtidige brutto pensjonsforpliktelser sammenholdes med virkelig verdi av innbetalte og oppsparte midler. Nåverdien av fremtidige definerte ytelser beregnes ved å diskontere fremtidige utbetalinger ved bruk av langsiktig effektiv rente for norske OMF obligasjoner. Estimatavik som oppstår som følge av endring i forutsetninger og ved aktuarielle gevinster/tap føres direkte mot egenkapitalen.

Beregning av pensjonsforpliktelse innebærer bruk av skjønn og estimater på en rekke parametere. Det henvises til note 19 for en nærmere beskrivelse av hvilke forutsetninger som er lagt til grunn.

AFP ordning i privat sektor

AFP ordning er ansett å være en ytelsesbasert basert ordning. Administrator har per i dag ikke beregnet forventet over- eller underdekning for ordningen som helhet, og av den grunn vil ny AFP ordning måtte behandles som en innskuddsordning. Innbetalt premie i 2015 tilsvarer årets kostnad, se note 19 for nærmere spesifisering.

Finansielle instrumenter

Banken har inngått sikringsforretninger som sikrer banken for svingninger i rente på henholdsvis innlån og utlån hvor det er avtalt fast rente. De finansielle derivatene regnskapsføres derfor som sikringsinstrumenter. Virkelig verdi av sikringsinstrumentene balanseføres ikke, så lenge sikringene anses som effektive. Netto oppgjør for de finansielle derivatene resultatføres på samme regnskapslinje som rente fra den balanseposten som instrumentet skal sikre (sikringsobjektet) ref note 25.

Bruk av estimat i utarbeidelsen av årsregnskapet

Ledelsen har brukt estimater og forutsetninger som har påvirket eiendeler, gjeld, inntekter, kostnader og opplysning om potensielle forpliktelser. Dette gjelder særlig nedskrivninger på utlån. Fremtidige hendelser kan medføre at estimatene endrer seg. Estimater og de underliggende forutsetningene vurderes løpende. Endringer i regnskapsmessige estimater regnskapsføres i den perioden endringene oppstår. Hvis endringene også gjelder fremtidige perioder fordeles effekten over inneværende og fremtidige perioder.

Hendelser etter balansedagen

Ny informasjon etter balansedagen om selskapets

finansielle stilling på balansedagen er hensyntatt i årsregnskapet. Hendelser etter balansedagen som ikke påvirker selskapets finansielle stilling på balansedagen, men som vil påvirke selskapets finansielle stilling i fremtiden er opplyst om dersom dette er vesentlig.

Kontantstrømoppstilling

Kontantstrømoppstillingen viser kontantstrømmene gruppert etter kilder og anvendelsesområder. Kontantstrømoppstillingen utarbeides etter den direkte metode. Kontanter er definert som kontanter, fordringer på sentralbanker og fordringer på banker uten oppsigelsesfrist.

Note 3 Finansiell risikostyring

Overordnet ansvar og kontroll

Risikostyring i Sparebanken Telemark er en prosess for å identifisere, håndtere og følge opp risikoer slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens valgte risikoprofil. Risikostyringen skal støtte opp under strategisk utvikling og måloppnåelse for derved å medvirke til finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen
- Å tilstrebe optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi, dog slik at de til enhver tid strategiske kapitalmål oppfylles
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad
- Utnyttelse av mulig synergi og diversifiseringseffekter

Styret skal påse at Sparebanken Telemark har en ansvarlig kapital som er forsvarlig i forhold til ønsket risikoprofil og myndighetsfastsatte krav. Styret fastsetter de overordnede prinsippene for risikostyring, herunder mål, rammer, fullmakter og retningslinjer. Administrerende banksjef er ansvarlig for å etablere en forsvarlig risikostyring. Dette betyr at administrerende banksjef er ansvarlig for at det innføres effektive risikostyringsfunksjoner og – systemer, og at risikoeksponeringen overvåkes. De ulike forretningsområdene er ansvarlige for den daglige

risikostyringen innenfor eget ansvarsområde og skal påse at risikostyring og – eksponering er innenfor de rammer og fullmakter som er fastsatt.

Avdeling for risikostyring og compliance er ansvarlig for å videreutvikle bankens rammeverk for helhetlig risiko- og kapitalstyring, herunder risikopolisy og -strategier, metoder, modeller og systemer i henhold til anerkjente prinsipper. I tillegg er avdelingen ansvarlig for overordnet risikoovervåking og periodisk risikorapportering til styret.

Internrevisor rapporterer til styret og er primært styrets, men også administrasjonens redskap for overvåking av risikostyringsprosessens effektivitet og hensiktsmessighet. Internrevisors anbefalinger til forbedringer blir løpende gjennomgått i banken.

Sparebanken Telemarks risiko tallfestes blant annet gjennom beregning av forventet tap og risikojustert kapital. For beregning av kredittrisiko benyttes modell utviklet av SpareBank 1 Alliansen. Modellen tar utgangspunkt i statistiske beregninger og baserer seg på at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap. Beregning av risikojustert kapital for øvrige risikotyper baserer seg i større grad på kvalitative metoder.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer Sparebanken Telemark på, så som:

- Strategisk målbylde
- Organisering og bedriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester
- Risikostrategier
- Kapitalstyring (inkl avkastning og kapitaldekning)
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Nedenfor er det gitt en nærmere beskrivelse av finansiell risikostyring knyttet til kredittrisiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko.

Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav.

Den største finansielle risikoeksponeringen til Sparebanken Telemark er kredittrisiko i utlånsporteføljen. Kredittrisiko er risikoen for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor banken. Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglement for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom bevilgningsreglementet delegeres kredittfullmakt til administrerende banksjef innenfor visse rammer. Administrerende banksjef kan videre delegerer fullmakter. De delegerte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og risiko. Sparebanken Telemark bruker statistiske modeller utviklet i SpareBank 1 Alliansen som grunnlag for beregning av risiko og kategorisering av kredittporteføljen. Med bakgrunn i modellene kategoriseres kundene i følgende undergrupper; svært lav, lav, middels, høy og svært høy risiko, samt misligholdte engasjementer. Banken etterstreber å prise kredittrisiko og har etablert prismatriser basert på risikoklassifiseringssystemet.

Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer påfører også banken kredittrisiko. Styret gjennomgår jevnlig bankens finansstrategi hvor det fastsettes rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalrammer for eksponering per bransje og per utsteder.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i renter og aksje-/verdipapirkurser. Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i verdipapirer og som følge av fundingaktiviteten. Beregning av markedsrisiko knyttet til renterisiko se note 27.

Styring av markedsrisiko skjer gjennom styrevedtatte rammer. Sparebanken Telemark sine posisjoner i forhold til rammer rapporteres periodisk til styret.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at Sparebanken Telemark ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader. Banken styrer sin likviditetsrisiko gjennom måltall for kundeinnskudd i forhold til brutto utlån til kunder, andel langsiktig kapitalmarkedsfinansiering og krav til egenkapital, samt krav til lengden på den tidsperioden hvor banken skal være uavhengig av ny finansiering fra markedet. I praksis skjer likviditetsstyringen gjennom likviditetsprognoser, valg av løpetid på bankens innlån, inngåelse av avtaler om trekkrettigheter, overføring til SpareBank 1 Boligkreditt AS og deponering av verdipapirer mot låneadgang i Norges Bank. Se note 22 og 26.

Valutarisiko

Valutarisiko er risikoen for tap som følge av endringer i valutakurser. Bankens balanseposter i utenlandsk valuta utgjøres av kassebeholdningen. Dette er omregnet til norske kroner basert på kursen ved årets utgang. Risiko for valutatap ansees å være uvesentlig. Banken formidler for øvrig valutalån gjennom annen bank til kunder som ønsker lån i utenlandsk valuta. Risiko for tap i denne sammenhengen vurderes som uvesentlig.

Annet

Utvidet markedsinformasjon (Basel II - Pilar III) er beskrevet i eget dokument på bankens hjemmeside.

Note 4 Netto renteinntekter

Renteinntekter	2015	2014
Renteinntekter på utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	16 167	18 789
Renteinntekter på utlån til og fordringer på kunder	608 949	674 752
Renteinntekter på rentebærende verdipapirer	23 452	32 983
Sum renteinntekter	648 568	726 524
Rentekostnader		
Rentekostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	2 426	2 935
Rentekostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	198 478	278 909
Rentekostnader på utstedte verdipapirer	113 893	131 978
Rentekostnader på ansvarlig lånekapital	629	2 193
Sikringsfondsavgift	9 491	9 247
Sum rentekostnader	324 917	425 262
Netto renteinntekter	323 651	301 262

Note 5 Provisjonsinntekter

Provisjonsinntekter fra SpareBank 1 Boligkreditt

Ved overføring av bankens utlån til Sparebank 1 Boligkreditt AS, føres disse utlånene ut av balansen og erstattes med en fordring på boligkreditselskapet. Banken vil motta provisjonsinntekter på overførte utlån inntil de er nedbetalt av lånekunden. Provisjonen beregnes hver måned av akkumulert saldo på overførte utlån og kreditter, og provisjonssatsen er en andel av den margin som boligkreditselskapet har på sine utlån.

Da tidligere renteinntekter på overførte utlån og kreditter er erstattet med provisjonsinntekter, er disse provisjonsinntektene henført til resultatlinjen for netto renteinntekter.

Provisjonsinntekter boligkreditt	2015	2014
Provisjonsinntekter boligkreditt	58 660	69 285
Gjennomsnittlig provisjonssats	1,0 %	1,3 %
Overførte lån og kreditter	31.12.15	31.12.14
Nedbetalingslån	5 436 110	4 621 805
Lånekreditter	1 334 673	1 178 543
Portefølje SpareBank 1 Boligkreditt AS	6 770 783	5 800 348
Overførte lån og kreditter i året	970 435	594 235

Netto provisjonsinntekter

Provisjonsinntekter	2015	2014
Garantiprovisjon	3 687	3 628
Verdipapirromsetning og - forvaltning	7 680	5 253
Forsikringstjenester	37 692	37 224
Betalingsformidling	53 163	51 482
Andre provisjonsinntekter	2 133	1 643
Sum provisjonsinntekter	104 355	99 229
Provisjonskostnader		
Betalingsformidling	19 567	19 520
Andre gebyrer og provisjonskostnader	632	606
Sum provisjonskostnader	20 199	20 127
Sum netto provisjonsinntekter	84 156	79 103

Note 6 Andre driftsinntekter

	2015	2014
Leieinntekter faste eiendommer	2 209	2 342
Gevinst ved salg av eiendom	0	1 373
Andre driftsinntekter	495	4
Sum andre driftsinntekter	2 704	3 719

Note 7 Utbytte

	2015	2014
Utbytte fra aksjer, aksje/verdipapirfond og egenkapitalbevis	10 692	19 183
Utbytte fra datterselskap	1 685	1 458
Utbytte fra felleskontrollert virksomhet	6 969	15 134
Sum utbytte	19 346	35 775

Note 8 Netto verdiendring på verdipapirer

	2015	2014
Netto realiserte verdiendring på sertifikater og obligasjoner	-3 548	-2 476
Netto urealiserte verdiendring på sertifikater og obligasjoner	-3 129	0
Netto realiserte verdiendring på aksjer, aksje-/vpfond og EK bevis	290	810
Netto urealiserte verdiendring på aksjer, aksje-/vpfond og EK bevis	-541	0
Netto inntekter/ kostnader (-) på valuta og finansielle derivater	3 216	3 528
Sum netto verdiendring på verdipapirer	-3 712	1 862

Note 9 Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte

Alle godtgjørelsesordninger i Sparebanken Telemark utformes i samsvar med lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og lov om verdipapirhandel med tilhørende forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Godtgjørelsesutvalget består for Sparebanken Telemark av hele styret. Utvalget foretar årlig en gjennomgåelse av praktiseringen av godtgjørelsesordningen, og det utarbeides en skriftlig rapport. Godtgjørelsesutvalget skal sørge for at praktiseringen av godtgjørelsesordningen minst en gang i året gjennomgås av uavhengige kontrollfunksjoner som for tiden er intern revisor ved KPMG.

Styret skal godkjenne og vedlikeholde godtgjørelsesordningen samt påse at dokumentasjonen som ligger til grunn for beslutninger er ivaretatt. I tillegg skal styret godkjenne enhver materiell endring eller unntak fra godtgjørelsesordningen.

Vilkår for lån til ledende ansatte og medlemmer av selskapsorganer avviker ikke fra de generelle bestemmelsene som gjelder for øvrige ansatte. Det foreligger ingen særskilt bonusordning for bankens ledende ansatte.

	2015	2014
Lønn	95 603	96 727
Pensjoner (note 19)	12 008	10 994
Sosiale kostnader	19 035	17 957
Sum personalkostnader	126 646	125 679
Antall årsverk pr. 31.12	162	167
Antall ansatte pr. 31.12	169	173

Rentesubsidiering av lån til ansatte for 2015 er beregnet til 1,6 millioner kroner målt mot gjennomsnittlig kunderente.

Rentesubsidiering for 2014 var 2,3 millioner kroner. Ingen tillitsvalgte har i kraft av sine verv rentesubsidiering på lån. Utlån til ansatte, se note 14.

Lønn og andre ytelser til ledende ansatte i 2015

Navn	Tittel	Lønn	Natural- ytelser	Sum godt- gjørelser	Pensjons- kostnad	Lån per 31.12
Per Halvorsen	Administrerende banksjef	1 815	217	2 032	807	4 700
Preben Prebensen	Vise adm. banksjef	1 529	23	1 552	362	4 137
Roar Snippen	Banksjef økonomi og finans - CFO	1 318	160	1 478	184	2 500
Anne Vikan	Banksjef personmarkedet	973	37	1 010	294	2 152
Arent Anfinsen	Banksjef bedriftsmarkedet	960	24	984	66	2 200
Marianne Thorsdal	Banksjef HR og organisasjon	952	29	981	74	2 873
Samlet godtgjørelse til ledende ansatte		7 547	490	8 037	1 787	18 562

Lønn og andre ytelser til ledende ansatte i 2014

Navn	Tittel	Lønn	Natural- ytelser	Sum godt- gjørelser	Pensjons- kostnad	Lån per 31.12
Per Halvorsen	Administrerende banksjef	1 760	184	1 944	681	3 700
Preben Prebensen	Vise adm. banksjef	1 503	10	1 514	728	4 176
Roar Snippen	Banksjef økonomi og finans - CFO	1 278	136	1 414	87	2 500
Anne Vikan	Banksjef personmarkedet	945	26	971	261	2 238
Arent Anfinsen	Banksjef bedriftsmarkedet	935	12	947	62	2 200
Marianne Thorsdal	Banksjef HR og organisasjon	915	12	928	69	2 977
Samlet godtgjørelse til ledende ansatte		7 337	380	7 718	1 887	17 791

I henhold til ansettelsesavtalen med administrerende banksjef er banken forpliktet til å dekke lønn og annen tilleggssytelse i inntil 12 måneder ved fratredelse. Administrerende banksjef har rett til å fratre ved fylte 62 år med en pensjon på 70 prosent av lønn på fratredelsestidspunktet.

I henhold til ansettelsesavtalen med viseadministrerende banksjef skal banken i perioden fra fratreden til ordinær pensjonsalder (67 år) gi et vederlag som tilsvarer 70 prosent av lønn ved fratredelsestidspunktet.

Den øvrige ledergruppen har ikke rettigheter utover ordinær pensjon tilsvarende øvrige ansatte se omtale under regnskapsprinsipper (note 2 og note 19).

Godtgjørelse til styre, revisjonsutvalg og kontrollkomiteen i 2015

Navn	Tittel	Honorar	Lån per 31.12
Per Richard Johansen	Styrets leder	186	2 000
Per Wold	Nestleder styret	112	3 250
Geir Olav Ryntveit*	Styremedlem	153	5 929
Anne Berg Behring *	Styremedlem	121	4 964
Guro Erikstein	Styremedlem til og med 30. april 2015	50	5 536
Ingeborg Fogt Bergby	Styremedlem fra og med 1. mai 2015	67	0
Bjørn Vidar Nesheim*	Styremedlem	142	0
Jan Berge	Styremedlem, ansatt representant	100	3 002
Hilde Sannes Holløkken	Leder kontrollkomiteen	75	650
Hilde Thorbjørnsen	Medlem i kontrollkomiteen	45	0
Stig Kjeldal	Medlem i kontrollkomiteen	45	0

*Geir Olav Ryntveit, Anne Berg Behring og Bjørn Vidar Nesheim utgjør revisjonsutvalget for banken. Honorar fra revisjonsutvalget er inkludert i honoraret over.

Godtgjørelse til styre, revisjonsutvalg og kontrollkomiteen i 2014

Navn	Tittel	Honorar	Lån per 31.12
Per Per Richard Johansen	Styrets leder	173	2 000
Per Wold	Nestleder styret	103	3 250
Geir Olav Ryntveit*	Styremedlem fra og med 1. mai 2014	83	6 016
Anne Berg Behring	Styremedlem fra og med 1. mai 2014	58	2 618
Guro Erikstein*	Styremedlem	133	5 577
Bjørn Vidar Nesheim*	Styremedlem	133	0
Ola Røste	Styremedlem til og med 30. april 2014	61	3 017
Lise Wiik	Styremedlem til og med 30. april 2014	40	0
Jan Berge	Styremedlem, ansatt representant	93	2 508
Mona Lund	Styremedlem, ansatt representant	93	2 383
Hilde Sannes Holløkken	Leder kontrollkomiteen	72	650
Hilde Thorbjørnsen	Medlem i kontrollkomiteen	52	0
Stig Kjeldal	Medlem i kontrollkomiteen	52	0

* Geir Olav Ryntveit (leder fra 1. mai 2014), Guro Erikstein og Bjørn Vidar Nesheim utgjør revisjonsutvalget for banken. Honorar fra revisjonsutvalget er inkludert i honoraret over.

Honorar og lån til representantskapet

	2015	2014
Ragnar Sageie, representantskapets leder	50	49
Øvrige medlemmer	240	196
Lån til medlemmer av representantskapet	52 963	49 960

Representantskapet består av 40 medlemmer/representanter.

Note 10 Administrasjons- og andre driftskostnader

	2015	2014
Alliansekostnader	37 738	33 996
IKT kostnader	24 648	23 098
Markedsføring	12 891	15 973
Driftskostnader faste eiendommer	6 091	7 463
Leiekostnader fast eiendom*	6 436	7 038
Andre driftskostnader	21 144	24 217
Sum administrasjons- og andre driftskostnader	108 949	111 784

* Banken leier lokaler for sine filialer i Bamble, Storgata 117 i Porsgrunn (Sparebankgården), Bø og Notodden. Leieavtalene har en varighet på inntil 5 år med rett til fornyelse. Betalt leie i 2015 beløper seg til 5,3 millioner kroner.

Godtgjørelse til revisor

	2015	2014
Lovpålagt revisjon	842	824
Skatterådgivning	114	70
Andre attestasjonstjenester	9	7
Andre tjenester utenfor revisjon	80	49
Sum godtgjørelser til revisor inkl merverdiavgift	1 045	951

Note 11 Skatter

Utsatt skatt og utsatt skattefordel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier ved utgangen av regnskapsåret. Skatteøkende og skattereduserende forskjeller vurderes mot hverandre innenfor samme tidsintervall. Dette innebærer at skattereduserende midlertidige forskjeller som forventes å reversere langt frem i tid ikke kan utlignes mot skatteøkende forskjeller som forventes å reversere før. Spesifikasjon av midlertidige forskjeller og beregning av utsatt skatt/utsatt skattefordel på balansedagen.

Spesifikasjon av grunnlag for utsatt skatt

	31.12.15	31.12.14	Endring
Anleggsmidler	-27 237	-27 058	-179
Verdipapirer	3 129	0	3 129
Skatteposisjoner	6 642	8 302	-1 660
Pensjonsforpliktelser	-23 696	-49 620	25 924
Sum utlignbare forskjeller	-41 162	-68 375	27 213
25 (27) % Utsatt skattefordel	-10 291	-18 459	8 168

Fra inntektsåret 2016 er skattesatsen på alminnelig inntekt i Norge redusert til 25 prosent. Utsatt skatt og utsatt skattefordel per 31.12.2015 er beregnet med bruk av en skattesats på 25 prosent. Effekten på årets skattekostnad utgjør 1,3 millioner kroner.

Nedenfor vises hvordan man kommer fra regnskapsmessig resultat til skattegrunnlag for beregning av overskuddsskatt.

	2015	2014
Ordinært resultat før skatt	228 590	229 284
Ikke fradragsberettigede kostnader	2 720	2 466
Skattefrie inntekter inkl utbytte	-18 514	-55 982
Endring av midlertidige forskjeller	-27 213	26 953
herav estimatavvik pensjon ført direkte mot egenkapitalen	21 651	-22 592
Årets skattegrunnlag	207 233	180 129
Skattesats	27 %	27 %
Beregnet overskuddsskatt	55 912	48 637
Beregnet formuesskatt	3 400	6 420
Balansført betalbar skatt	59 312	55 057

*Formuesskatten er redusert fra 0,30 prosent i 2014 til 0,15 prosent i 2015.

Kontroll av årets skattekostnad

	2015	2014
27 % av ordinært resultat før skatt	61 679	61 911
Effekt ikke fradragberettigede kostnader	734	666
Effekt ikke skattepliktige inntekter inkl utbytte	-4 999	-15 115
Effekt av endring i skattesats midlertidige forskjeller	1 254	0
For lite/ for mye avsatt skatt tidligere år	129	1 159
Formuesskatt	3 400	6 420
Resultatført skattekostnad	62 197	55 041
Effektiv skattesats	27,2 %	24,0 %

Note 12 Goodwill og varige driftsmidler

Goodwill

	Beløp
Anskaffelseskost 01.01.2015	5 257
Tilgang / avgang i 2015	0
Anskaffelseskost 31.12.2015	5 257
Samlede ordinære avskrivninger	1 615
Bokført verdi 31.12.2015	3 642
Ordinære avskrivninger 2015	520
Avskrivningssatser	10 år

Goodwill knytter seg til merverdi i forbindelse med fusjonen med Holla og Lunde Sparebank i 2012. Goodwill avskrives lineært over 10 år.

Varige driftsmidler

	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygninger og andre faste eiendommer	Anlegg under utførelse	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2015	29 318	132 558	0	161 875
Tilgang i 2015	833	593	34 937	36 363
Avgang i 2015	696	0	0	696
Anskaffelseskost 31.12.2015	29 455	133 150	34 937	197 542
Samlede ordinære avskrivninger	20 146	51 266	0	71 412
Bokført verdi 31.12.2015	9 309	81 884	34 937	126 130
Ordinære avskrivninger 2015	4 412	4 797	0	9 208
Avskrivningssatser	3-8 år	25-33 år		

Eiendommer	Kommune	Eiendomstype	Total areal m ²	Herav eksternt utleid m ²	Balanseført verdi
Jernbanegaten 15	Porsgrunn	Forretnings- og kontorbygg	3 600	497	4 240
Torggaten 13	Skien	Bankbygg	2 900	-	46 866
Kverndalsgata 2 A	Skien	Forretnings- og kontorbygg	1 420	1 420	6 644
Kverndalsgata 2 B	Skien	Bankbygg	1 955	525	5 451
Kaldkjeldevegen 2	Nome	Forretnings- og kontorbygg	1 140	47	5 406
Brugata 4	Nome	Bankbygg	898	-	4 146
Sum			11 913	2 489	72 753
Øvrige					9 131
Totalt					81 884

Overtatte eiendeler

Holla og Lunde Sparebank overtok i 2010 en tomt i Rauland i Vinje kommune. Bokført verdi på denne tomten var på fusjonstidspunktet i 2012 10.7 millioner kroner. Tomten ble nedskrevet til 5.5 millioner kroner i 2013.

Note 13 Kredittinstitusjoner – fordring og gjeld

	31.12.15	31.12.14
Utlån og fordringer uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	203 801	849 949
Utlån og fordringer med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	265 693	292 783
Sum utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	469 494	1 142 732
Gjennomsnittlig rente	1,7 %	1,9 %

Note 14 Utlån til og fordringer på kunder

	31.12.15	31.12.14
Kasse-/drifts- og brukskreditter	1 885 191	1 815 709
Byggelån	387 983	375 815
Nedbetalingslån	15 525 458	14 459 552
Brutto utlån og fordringer på kunder	17 798 633	16 651 076
Herav utlån til ansatte	224 955	235 399
Gjennomsnittlig rente brutto utlån	3,5 %	4,2 %
Av nedbetalingslån utgjør fastrente utlån		
Bokført verdi	1 263 774	736 429
Markedsverdi	1 290 230	783 606

Av bankens utlån er det utlån med avtalt fastrente som vil ha en markedsverdi som kan avvike vesentlig fra bokført verdi.

For øvrige utlån med flytende rente anses bokført verdi å tilsvare markedsverdi.

Bankens maksimale eksponering for kredittrisiko	31.12.15	31.12.14
Brutto utlån	17 798 633	16 651 076
-Nedskrivninger på individuelle utlån	-118 602	-127 596
-Nedskrivninger på grupper av utlån	-50 000	-46 300
Sum netto utlån og fordringer på kunder	17 630 031	16 477 180
Garantier	247 331	264 169
Ikke optrukne kredittrammer	1 271 548	1 009 555
Maksimal eksponering for kredittrisiko	19 148 909	17 750 904

Banken benytter sikkerheter for å redusere kredittrisikoen. Bankens reelle maksimale kredittrisiko er derfor vesentlig lavere enn tabellen ovenfor viser. Sikkerheter kan være i form av fysisk sikkerhet, kontantdepot eller avtalt motregning, samt avgitte kausjoner fra privatpersoner og selskaper. Fysisk sikkerhet skal som hovedregel være forsikret og kan for eksempel være bygninger, boliger, driftsmidler og/eller varelager.

Sikkerhetsverdier

	Gjennomsnitt per klasse	31.12.15	31.12.14
Sikkerhetsklasse 1	120 %	4 531 782	5 209 903
Sikkerhetsklasse 2	110 %	4 929 728	4 475 328
Sikkerhetsklasse 3	90 %	5 463 619	5 267 738
Sikkerhetsklasse 4	70 %	2 369 168	2 163 562
Sikkerhetsklasse 5	50 %	754 150	504 755
Sikkerhetsklasse 6	30 %	132 859	74 632
Sikkerhetsklasse 7	10 %	11 157	13 224
Sum sikkerhetsverdier fra risikoklassifiseringer		18 192 462	17 709 142

Risikoklassifisering

Risikogruppe	Brutto utlån inkl ubenyttede kreditter		Garantier	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Svært lav	51,9 %	49,2 %	24,0 %	19,4 %
Lav	13,6 %	14,5 %	5,0 %	7,7 %
Middels	25,7 %	24,4 %	57,2 %	58,4 %
Høy	2,4 %	4,9 %	3,9 %	3,4 %
Svært høy	4,8 %	5,2 %	7,3 %	7,4 %
Misligholdte og nedskrevne eng.	1,6 %	1,8 %	2,6 %	3,7 %
Sum	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
Sum utlån, garantier og ubenyttede kreditter	19 070 184	17 660 631	247 331	264 169

Utviklingen viser en jevn økning i kreditter over alle risikogrupper.

Utlån og garantier fordelt på geografisk område

	Brutto utlån		Garantier	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Grenland *	11 825 200	11 338 645	217 355	236 993
Midt og Øst Telemark **	2 825 608	2 695 820	14 890	16 335
Øvrige Telemark	345 719	293 504	6 499	3 459
Utenfor Telemark	2 802 107	2 323 108	8 587	7 382
Sum utlån og garantier fordelt på geografiske områder	17 798 633	16 651 076	247 331	264 169

* Grenland består av kommunene Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan.

** Midt og Øst Telemark består av kommunene hvor banken er representert. Disse utgjør; Bø, Notodden, Sauherad og Nome kommune.

Utlån fordelt på næring og sektor

31.12.15	Brutto utlån	Ubenyttede kreditter	Garantier	Sum engasjement
Primærnæringer	136 710	16 890	1 074	154 674
Bygg og anlegg	197 536	41 039	21 463	260 038
Varehandel, hotell og restaurant	326 240	77 800	70 362	474 402
Transport og kommunikasjon	216 743	35 886	21 988	274 617
Eiendomsdrift	2 624 698	125 961	91 705	2 842 364
Eiendomsdrift borettslag	1 490 610	110 646	0	1 601 256
Tjenesteytende næring	525 967	49 400	28 135	603 502
Finansiell og offentlig sektor	81 277	22 491	2 515	106 283
Øvrige næringer	332 682	29 051	3 890	365 623
Sum bedriftsmarkedet	5 932 463	509 164	241 132	6 682 760
Personmarked	11 866 170	762 384	6 198	12 634 752
Sum brutto engasjement	17 798 633	1 271 548	247 331	19 317 512
Utlån overført til boligkreditt	6 770 783	0	0	6 770 783
Brutto engasjement inkl. boligkreditt	24 569 416	1 271 548	247 331	26 088 295

31.12.14	Brutto utlån	Ubenyttede kreditter	Garantier	Sum engasjement
Primærnæringer	134 261	22 948	956	158 165
Bygg og anlegg	226 771	28 473	19 645	274 889
Varehandel, hotell og restaurant	292 276	72 909	58 577	423 762
Transport og kommunikasjon	241 047	56 542	21 659	319 247
Eiendomsdrift	2 245 530	40 967	123 043	2 409 540
Eiendomsdrift borettslag	1 332 099	43 197	0	1 375 297
Tjenesteytende næring	277 362	46 004	23 332	346 697
Finansiell og offentlig sektor	91 208	10 886	1 060	103 154
Øvrige næringer	345 963	24 109	7 136	377 208
Sum bedriftsmarkedet	5 186 516	346 035	255 408	5 787 959
Personmarked	11 464 560	663 520	8 761	12 136 840
Sum brutto engasjement	16 651 076	1 009 555	264 169	17 924 799
Utlån overført til boligkreditt	5 800 348	0	0	5 800 348
Brutto engasjement inkl. boligkreditt	22 451 424	1 009 555	264 169	23 725 147

Utvikling misligholdte og tapsutsatte engasjement siste fem år

	2015	2014	2013	2012	2011
Brutto misligholdte engasjement	115 282	121 932	117 349	121 931	95 426
- individuelle nedskrivninger	37 073	33 290	29 744	29 112	13 306
Netto misligholdte engasjement	78 210	88 642	87 605	92 819	82 120
Brutto tapsutsatte engasjement	178 379	195 121	163 685	175 076	155 736
- individuelle nedskrivninger	81 530	94 306	78 496	86 585	71 390
Netto tapsutsatte engasjement	96 849	100 816	85 189	88 491	84 346
Inntektsførte renter på nedskrevne lån	2 031	1 178	589	1 541	1 637

Det er avsatt 2,7 millioner kroner som tap på garantier ref note 19 andre avsetninger for forpliktelsler. Utover dette er det ikke misligholdte eller øvrige tapsutsatte garantier.

Aldersfordeling på misligholdte engasjement	2015	2014	2013	2012	2011
3 til 6 måneder	23 229	17 852	34 582	71 074	42 709
6 til 9 måneder	28 913	45 182	16 479	9 995	29 275
Over 9 måneder	63 140	58 898	66 288	40 862	23 442
Brutto misligholdte engasjement	115 282	121 932	117 349	121 931	95 426

Individuelle nedskrivninger

	31.12.15	31.12.14
Individuelle nedskrivninger pr. 01.01	127 596	108 240
+ økte individuelle nedskrivninger i perioden	18 343	19 779
+ nye individuelle nedskrivninger i perioden	13 148	49 197
+ periodens konstaterte tap som tidl. er avsatt som nedskrivning	-15 403	-17 373
- tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	-25 082	-32 247
Sum individuelle nedskrivninger pr. 31.12	118 602	127 596

Individuelle nedskrivninger på garantier se note 19.

De individuelle nedskrivningene fordeler seg som følger på bedrifts – og personmarkedet;

	31.12.15	31.12.14
Bedriftsmarked	101 832	107 821
Personmarked	16 771	19 775
Sum individuelle nedskrivninger pr. 31.12.	118 602	127 596

Gruppenedskrivninger

	31.12.15	31.12.14
Gruppevisse nedskrivninger pr. 01.01.	46 300	51 000
+/- periodens endring i gruppevisse nedskrivninger	3 700	-4 700
Gruppevisse nedskrivninger pr. 31.12.	50 000	46 300

De gruppevisse nedskrivningene er ikke tilordnet spesielle næringer, men avsatt ut i fra en total vurdering av engasjementene.

Det er kun foretatt gruppenedskrivninger på utlån til og fordringer på kunder.

Gruppenedskrivningene fordeler seg som følger på bedrifts – og personmarkedet;

	31.12.15	31.12.14
Bedriftsmarked	31 100	22 100
Personmarked	18 900	24 200
Sum gruppevisse nedskrivninger pr. 31.12.	50 000	46 300

Kostnadsført tap på utlån og garantier

	2015	2014
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	6 173	36 416
+/- periodens endring i gruppevisse nedskrivninger	3 700	-4 700
+ periodens konstaterte tap som tidl. ikke er avsatt som nedskrivning	1 083	383
- periodens inngang på tidligere perioders kostnadsførte tap	-3 370	-1 697
+ periodens nedskrivning på garantier	1 305	1 140
Kostnadsført tap på utlån	8 891	31 541

Note 15 Rentebærende verdipapirer

Rentebærende verdipapirer fordelt på utstedersektor

31.12.15	Pålydende	Anskaffelses-kost	Markeds-verdi	Bokført verdi
Stat	10 000	10 000	11 606	11 606
Annen offentlig utsteder	220 000	220 853	222 484	222 484
Finansielle foretak	809 084	811 421	807 385	807 385
Ikke-finansielle foretak	67 382	66 965	64 636	64 636
Sum rentebærende verdipapirer	1 106 466	1 109 239	1 106 110	1 106 110

31.12.14	Pålydende	Anskaffelses-kost	Markeds-verdi	Bokført verdi
Stat	50 000	55 645	52 375	55 645
Annen offentlig utsteder	205 000	205 853	210 515	205 853
Finansielle foretak	785 084	785 960	791 076	785 960
Ikke-finansielle foretak	148 626	148 331	146 220	148 331
Sum rentebærende verdipapirer	1 188 710	1 195 789	1 200 186	1 195 789

Alle bankens rentebærende verdipapirer er børsnoterte. Ved fastsettelsen av virkelig verdi er ligningskursen per 31.12.2015 lagt til grunn. De rentebærende verdipapirene behandles regnskapsmessig som en portefølje, og til laveste verdi av opprinnelig anskaffelseskost og børskurs pr 31.12.2015. Gjennomsnittlig effektiv rente på verdipapirene utgjør 2,0 prosent mot 2,5 prosent i 2014. Renten er beregnet ut fra 12 måneders gjennomsnittlige beholdning. Porteføljens løpetid per 31.12.2015 er på ca 2,3 år mot 2,9 år i 2014.

Banken har ved utgangen av 2015 en egenbeholdning av utstedt obligasjonsgjeld på 259 millioner kroner mot 375 millioner kroner i 2014. Beholdningen føres i balansen til fradrag på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer.

Note 16 Aksjer, aksje-/verdipapirfond og egenkapitalbevis

	31.12.15	31.12.14
Strategiske anleggsaksjer	540 706	446 134
Andre aksjer, aksje-/verdipapirfond og egenkapitalbevis	17 661	23 145
Sum aksjer, aksje-/verdipapirfond og egenkapitalbevis	558 366	469 279

Spesifikasjon av strategiske anleggsaksjer

Selskapets navn	Organisasjonsnummer	Vår beholdn (antall)	Egenandel i prosent	Anskaffelses-kost	Bokført verdi
SpareBank 1 Boligkreditt AS	988 738 387	2 448 910	3,97 %	367 584	367 584
Samarbeidende Sparebanker AS *	977 061 164	69 387	7,82 %	48 749	48 749
SpareBank 1 Kredittkort AS	975 966 453	115 527	4,00 %	35 806	35 806
SpareBank 1 Næringskreditt AS	894 111 232	270 165	1,85 %	33 771	33 771
SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS	938 521 549	1 706	4,22 %	24 723	24 723
Samspar Bankinvest II AS	996 294 625	63 962	7,72 %	10 598	10 598
SpareBank 1 Mobilbetaling AS	Under stiftelse	246	2,96 %	2 460	2 460
Samspar Bankinvest I AS *	992 083 832	1 334	12,32 %	2 135	2 135
Samarbeidende Sparebanker Utvikling Da	987 804 467	2 416 416	13,41 %	2 416	2 416
Energi og Miljøkapital AS	984 868 758	93 750	7,50 %	6 225	755
Buskerud Telemark Vestfold Investeringsfond AS	977 515 157	16 867	15,83 %	18 040	10 260
Andre aksjer ikke spesifisert		-		1 448	1 448
Sum strategiske anleggsaksjer				553 956	540 706

*Aksjer i de to felleskontrollerte selskapene SamSpar AS og SamSpar Bankinvest I AS (BN Bank) er begge virksomheter med forretningskontor i Oslo.

Beholdningsendringer av strategiske anleggsaksjer (eksl datterselskaper)

	2015	2014
Inngående balanse	446 134	433 292
Tilgang	100 909	97 278
Avgang	-4 338	-84 436
Nedskrivning av anleggsaksjer	-2 000	0
Utgående balanse	540 706	446 134

I 2015 hadde de felleskontrollerte virksomhetene følgende hovedtall (foreløpig regnskap)

	Årsresultat	Egenkapital
SamSpar AS	249 711	1 246 173
SamSpar Bankinvest AS	24 637	615 817

Gevinst/ tap (-) på verdipapirer som er anleggsmidler (inkludert datterselskaper)

	2015	2014
Gevinst ved realisasjon av anleggsaksjer	0	20 470
Nedskrivning anleggsaksjer	-2 000	-1 680
Gevinst/tap (-) på verdipapirer som er anleggsmidler	-2 000	18 790

Note 17 Aksjer i datterselskaper

	31.12.15	31.12.14
Aksjer i datterselskaper	32 164	32 164

Sparebanken Telemark har 3 datterselskaper henholdsvis Tufte Eiendom AS, Sparebankgården AS og Eiendomsmegler 1 Telemark AS (56 prosent). Det er ikke utarbeidet konsernregnskap fordi datterselskapene ikke anses for å ha betydning for å bedømme bankens stilling og resultat ref RL § 3-8(2).

Eierandelen i datterselskap tilsvarer stemmeandel

	Organisasjonsnummer	Anskaffelsestidspunkt	Forretningskontor	Eierandel (antall)	Eierandel i %	Kostpris	Bokført verdi
Tufte Eiendom AS	986 844 058	01.01.06	Porsgrunn	150	100 %	19 155	9 000
Sparebankgården AS	989 974 777	26.04.10	Porsgrunn	3 000	100 %	21 558	21 558
Eiendomsmegler 1 Telemark AS	971 225 793	01.07.99	Skien	6 877	56 %	1 606	1 606
Sum aksjer i datterselskap						42 319	32 164

I 2015 hadde datterselskapene følgende hovedtall (foreløpig ikke revidert regnskap)

	Driftsinntekter	Driftsresultat	Årsresultat	Sum eiendeler	Sum egenkapital
Tufte Eiendom AS *	0	-45	80	12 592	7 674
Sparebankgården AS	4 371	2 671	1 271	37 189	7 532
Eiendomsmegler 1 Telemark AS	31 288	5 067	3 833	17 934	4 235

*Tufte Eiendom AS eier samtlige av aksjene i Apotekergården AS og TT- Eiendom AS. Videre eier TT- Eiendom AS alle aksjene i TT- Utvikling AS og Haugsmark AS. Regnskapstallene over er foreløpige selskapsregnskapstall for Tufte Eiendom AS og ikke konsernet Tufte Eiendom AS.

Beholdningsendringer av aksjer datterselskaper

	2015	2014
Inngående balanse	32 164	33 844
Tilgang /avgang (-)	0	0
Nedskrivning av aksjer i datterselskaper (Tufte Eiendom AS)	0	-1 680
Utgående balanse	32 164	32 164

Note 18 Nærstående parter

Banken har 3 datterselskaper, 3 heleide datterdatter selskaper samt eierandeler i 2 felleskontrollerte virksomheter. Eierandeler i selskapene er presentert i note 16 og 17. Internhandel med datterselskaper og felleskontrollerte virksomheter er gjort i henhold til egne avtaler og på forretningsmessige vilkår.

	31.12.15	31.12.14
Utlån til datterselskaper	43 308	45 886
herav forfaller senere enn 5 år	30 224	32 641
Utlån til felleskontrollerte virksomheter	42 778	57 922
herav forfaller senere enn 5 år	5 325	5 325
Garantier avgitt til datterselskaper	100	30 100
Garantier avgitt til felleskontrollerte virksomheter	0	0
Innskudd fra datterselskaper	59 596	69 208
Innskudd fra felleskontrollerete virksomheter	0	0
Gjeld til datterselskap	0	0
Transaksjoner med datterselskap (leie bygg).	4 428	4 638

Note 19 Avsetning for påløpte kostnader og forpliktelser

	31.12.15	31.12.14
Pensjonsforpliktelse	13 827	41 243
Andre avsetninger for forpliktelser	2 655	1 350
Sum avsetning for påløpte kostnader og forpliktelser	16 482	42 593

Spesifikasjon av pensjonsforpliktelser

	31.12.15		Totalt
	Sikrede	Usikrede	
Påløpte pensjonsforpliktelser	235 098	8 160	243 258
Verdi av pensjonsmidler	-231 503	0	-231 503
Netto pensjonsforpliktelser	3 596	8 160	11 756
Arbeidsgiveravgift	921	1 151	2 071
Balanseførte pensjonsforpliktelser	4 517	9 310	13 827

	31.12.14		Totalt
	Sikrede	Usikrede	
Påløpte pensjonsforpliktelser	235 616	9 505	245 121
Verdi av pensjonsmidler	-209 168	0	-209 168
Netto pensjonsforpliktelser	26 448	9 505	35 953
Arbeidsgiveravgift	3 951	1 340	5 291
Balanseførte pensjonsforpliktelser	30 398	10 845	41 243

Banken har ytelsesbaserte pensjonsordninger i Sparebank 1 Livsforsikring AS og Storebrand Livsforsikring AS. Ansatte som ble tilsatt etter 01.07.2005 (Sparebanken Grenland), etter 01.03.2008 (Sparebanken Telemark) og etter 01.01.2009 (Holla og Lunde Sparebank) er tilknyttet en innskuddsbasert ordning. For den innskuddsbaserte ordningen vil årets pensjonskostnad tilsvare årets påløpte premie. Pensjonsordningene oppfyller kravene i lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Banken har inngått avtale om førtidspensjonsordning til administrerende banksjef, vise administrerende banksjef og tidligere banksjef i Sparebanken Grenland. Førtidspensjonsordningene inngår blant de usikrede ordningene.

Ved beregning av pensjonsforpliktelse for den ytelsesbaserte ordningen er følgende antall medlemmer lagt til grunn:

Medlemmer i ytelsesbasert pensjonsordning	31.12.15	31.12.14
Antall personer med i pensjonsordning	210	215
herav aktive	123	127
herav pensjonister og uføre	87	88

Medlemmer i innskuddsbasert pensjonsordning	31.12.15	31.12.14
Antall personer med i pensjonsordning	43	44
herav aktive	43	44
herav pensjonister og uføre	0	0

Spesifikasjon av estimatavvik ført direkte mot egenkapitalen

		31.12.15	
	Sikrede	Usikrede	Totalt
Estimatavvik pensjonsmidler	10 322	0	10 322
Estimatavvik pensjonsforpliktelser	9 956	1 374	11 329
Sum estimatavvik ført direkte mot egenkapitalen	20 277	1 374	21 651

		31.12.14	
	Sikrede	Usikrede	Totalt
Estimatavvik pensjonsmidler	8 514	0	8 514
Estimatavvik pensjonsforpliktelser	-31 193	86	-31 107
Sum estimatavvik ført direkte mot egenkapitalen	-22 678	86	-22 592

Spesifikasjon av årets pensjonskostnad

	2015		Totalt
	Sikrede	Usikrede	
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	7 404	0	7 404
Rentekostnad på netto pensjonsforpliktelsen	550	244	794
Periodisert arbeidsgiveravgift	901	0	901
Pensjonskostnad ytelsesbasert ordning	8 855	244	9 098
Pensjonskostnad innskuddsbasert ordning	1 307	0	1 307
Pensjonskostnad ny AFP	1 602	0	1 602
Netto pensjonskostnad	11 765	244	12 008

	2014		Totalt
	Sikrede	Usikrede	
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	6 609	100	6 709
Rentekostnad på netto pensjonsforpliktelsen	312	403	715
Periodisert arbeidsgiveravgift	805	14	819
Pensjonskostnad ytelsesbasert ordning	7 726	517	8 243
Pensjonskostnad innskuddsbasert ordning	1 236	0	1 236
Pensjonskostnad ny AFP	1 515	0	1 515
Netto pensjonskostnad	10 477	517	10 994

Økonomiske forutsetninger

Forutsetninger ved beregning av pensjonskostnad

	2015	2014
Diskonteringsrente	2,30 %	3,75 %
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	2,30 %	3,75 %
Årlig lønnsregulering	2,50 %	3,50 %
Årlig økning i folketrygdens grunnbeløp (G)	2,50 %	3,50 %
Årlig regulering av pensjoner	0,00 %	0,60 %

Forutsetninger ved beregning av pensjonsforpliktelse 31.12

	2015	2014
Diskonteringsrente	2,50 %	2,30 %
Årlig lønnsregulering	2,25 %	2,50 %
Årlig økning i folketrygdens grunnbeløp (G)	2,25 %	2,50 %
Årlig regulering av pensjoner	0,00 %	0,00 %

Øvrige sentrale forutsetninger:

	2015	2014
Frivillig avgang/turnover til 50 år	2,00 %	2,00 %
Frivillig avgang/turnover fra og med 50 år	0,00 %	0,00 %
Benyttet levealderstabell	GAP07	GAP07

Ved beregning av virkelig verdi på pensjonsmidler per 31.12.2015 er det lagt til grunn en forventet avkastning på 2,3 prosent. Faktisk avkastning på pensjonsmidlene var i 2014 3,8 prosent.

AFP ordningen finansieres med premier fra arbeidsgiver med prosentandel av lønn som i 2015 var 2,5 prosent mot 2,3 prosent året før.

Note 20 Ansvarlig lånekapital i andre foretak

	31.12.15	31.12.14
SamSpar AS	5 325	5 325
SpareBank 1 Midt-Norge	2 993	2 993
SpareBank 1 Livsforsikring AS	10 000	10 000
SpareBank 1 Boligkreditt AS	48 000	48 000
SpareBank 1 Kredittkort AS	4 084	4 084
Sum ansvarlig lånekapital i andre foretak	70 402	70 402
Herav brutto utlån til og fordringer på kunder	5 325	5 325
Herav rentebærende verdipapirer	65 077	65 077

Note 21 Innskudd fra kunder

	31.12.15	
	Beløp	Snitt rente
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	11 513 936	1,5
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	1 077 472	2,9
Sum innskudd fra kunder	12 591 408	1,6
	31.12.14	
	Beløp	Snitt rente
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	11 850 024	2,3
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	660 473	3,7
Sum innskudd fra kunder	12 510 497	2,4

Gjennomsnittrente er beregnet som et gjennomsnitt for de respektive balansepostene per 31.12.

Banken har per utgangen av året ingen fastrenteinnskudd. Ved utgangen av 2014 hadde banken fastrenteinnskudd på 1,624 millioner kroner hvorav markedsverdien var på 1,611 millioner kroner.

Innskudd fra kunder fordelt på næringer

	31.12.15	31.12.14
Primærnæringer	99 216	98 671
Bygg og anlegg	205 209	193 693
Varehandel, hotell og restaurant	541 380	495 120
Transport og kommunikasjon	135 450	130 710
Eiendomsdrift	724 947	757 436
Eiendomsdrift borettslag	196 864	191 889
Tjenesteytende næring	949 532	862 901
Finansiell og offentlig sektor	522 800	835 953
Øvrige næringer	184 066	146 816
Sum bedriftsmarkedet	3 559 465	3 713 189
Personmarkedet	9 031 943	8 797 307
Sum innskudd fra kunder	12 591 408	12 510 497

Innskudd fra kunder fordelt på geografisk område

	31.12.15	31.12.14
Grenland *	9 478 365	9 496 269
Midt og Øst Telemark **	1 697 376	1 613 354
Øvrige Telemark	139 414	115 227
Utenfor Telemark	1 276 253	1 285 648
Sum innskudd fra kunder	12 591 408	12 510 497

* Grenland består av kommunene Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan

** Midt og Øst Telemark består av kommunene hvor banken er representert. Disse utgjør; Bø, Notodden, Sauherad og Nome kommune.

Note 22 Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

	31.12.15		31.12.14	
	Beløp	Snitt rente	Beløp	Snitt rente
Lån fra kredittinstitusjoner	150 000	1,5	150 000	2,0
Sertifikatlån	200 000	1,5	0	-
Obligasjonslån	4 741 000	2,4	4 625 000	2,8
Fondsobligasjon	0	2,6	75 000	2,9
Sum gjeld inkl fondsobligasjon	5 091 000	2,4	4 850 000	2,8
Gjeld fordelt på forfalltidspunkt	Beløp	Andel	Beløp	Andel
2015			1 015 000	21 %
2016	741 000	15 %	800 000	16 %
2017	1 100 000	22 %	1 100 000	23 %
2018	1 100 000	22 %	985 000	20 %
2019	1 000 000	20 %	800 000	16 %
2020	900 000	18 %	0	0 %
2021 og eldre	250 000	5 %	150 000	3 %
Gjeld ved utstedelse av verdipapirer	5 091 000		4 850 000	
Likviditetsreservekrav LCR	110,7 %		111,6 %	

Sparebanken Telemark tok opp en evigvarende fondsobligasjon 27.04.2005 pålydende 75 millioner kroner. Denne fondsobligasjonen ble innløst 27.04.2015 etter godkjenning fra Finanstilsynet. Det ble ikke utstedt nytt ansvarlig lån i banken.

Note 23 Egenkapital

Spesifikasjon av endring i egenkapitalen	Eierandelskapital	Overkursfond	Utjevningfond	Grunnfondskapital	Sum egenkapital
Egenkapital pr 31.12.2014	657 664	1 876	102 926	1 268 164	2 030 630
Emisjon	18 000				18 000
Estimatavvik etter skatt på pensjonsordningen			6 186	10 052	16 238
Årets resultat			63 391	103 002	166 393
Avsatt til utbytte og gaver			-20 000	-4 500	-24 500
Sum egenkapital per 31.12.2015	675 664	1 876	152 503	1 376 719	2 206 761

Sum egenkapital	31.12.15	31.12.14
Egenkapital pr 1.1	2 030 630	1 911 879
Emisjon	18 000	0
Estimatavvik etter skatt på pensjonsordningen	16 238	-16 492
Årets resultat	166 393	174 243
Avsatt til utbytte og gaver	-24 500	-39 000
Sum egenkapital pr 31.12.	2 206 761	2 030 630
Egenkapitalandel	11,0 %	10,4 %
Leverage Ratio (LR) *	8,7 %	8,8 %
Årsresultat i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital	0,8 %	0,9 %

* Leverage Ratio (LR) defineres som uvektet kjernekapitaldekning, og beregnes som ansvarlig kapital i forhold til uvektet beregningsgrunnlag i henhold til kapitaldekningsoppgaven.

Eierandelskapitalen består av 6.756.640 egenkapitalbevis pålydende kr 100. Eierandel for egenkapitalbeviserne (stiftelsene) per 31.12.2015 er 37,61 prosent mot 37,55 prosent per 31.12.2014. Egenkapitalbeviserne har 20 prosent av stemmene i representantskapet.

Eiere	Antall	Pålydende	Balanseført
Sparebankstiftelsen Telemark - Grenland	3 378 320	100	337 832
Sparebankstiftelsen Telemark - Holla og Lunde	3 378 320	100	337 832
Sum eierandelskapital	6 756 640	100	675 664

Note 24 Kapitaldekning

	31.12.15	31.12.14
Ansvarlig kapital		
Innskutt egenkapital	677 540	659 540
Opptjent egenkapital	1 529 221	1 371 090
Egenkapital	2 206 761	2 030 630
Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse	-1 124	-1 219
Goodwill og utsatt skattefordel	-3 642	-4 162
Direkte og indirekte investeringer i selskaper i finansiell sektor	-387 157	-225 769
Ren kjernekapital	1 814 839	1 799 481
Fondsobligasjon	0	75 000
Direkte og indirekte investeringer i selskaper i finansiell sektor	0	-75 000
Kjernekapital	1 814 839	1 799 481
Ansvarlig kapital	1 814 839	1 799 481
Risikovektet balanse		
Kredittrisiko	10 010 096	9 854 955
Operasjonell risiko	797 308	707 713
Risiko for svekket kredittverdighet for motpart (CVA)	14 303	2 250
Risikovektet balanse	10 821 707	10 564 919
Ren kjernekapitaldekning	16,8 %	17,0 %
Kjernekapitaldekning	16,8 %	17,0 %
Kapitaldekning	16,8 %	17,0 %
Bufferkrav	31.12.15	31.12.14
Bevaringsbuffer (2,5 %)	270 543	264 123
Motsyklisk buffer (1,0%) *	108 217	0
Systemrisikobuffer (3,0 %)	324 651	316 948
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	703 411	581 071
Minimumskrav til ren kjernekapital (4,5 %)	486 977	475 421
Tilgjengelig ren kjernekapital	1 327 862	1 324 060

* fra 1.7.2016 1,5 prosent

Spesifikasjon av kredittrisiko - risikovektet

	31.12.15	31.12.14
Lokale og regionale myndigheter	6 948	4 601
Institusjoner	256 808	417 827
Foretak	1 662 580	1 198 101
Massemarked	1 265 854	2 724 635
Pantesikkerhet i eiendom:		
- Pantesikkerhet i boligeiendom	4 615 800	3 903 571
- Pantesikkerhet i næringseiendom	1 900 587	1 303 338
Forfalte engasjementer	78 939	84 203
Obligasjoner med fortrinnsrett	50 706	47 577
Andeler i verdipapirfond	5 222	5 222
Øvrige engasjementer inkl utsatt skatt	166 653	165 880
Sum kredittrisiko	10 010 096	9 854 955

Note 25 Finansielle instrumenter

Swap avtaler	Nominelt beløp		Virkelig verdi	
	31.12.15	31.12.14	31.12.15	31.12.14
Sikring av utlån til og fordringer på kunder	1 154 406	862 281	-34 213	-33 649
Sikring av innskudd fra og gjeld til kunder	0	0	0	0
Sikring av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	100 000	150 000	11 192	3 270
Sum	1 254 406	1 012 281	-23 020	-30 379

Nominelt beløp tilsvare det referansebeløp (hovedstol) som er avtalt i bytteavtalene og som er grunnlag for beregning av renter og avkastning. Virkelig verdi tilsvare det banken vil betale/motta ved realisasjon av avtalene.

Sikringsinstrumentene er ikke balanseført da de på balansedagen er ansett å være effektive. Instrumentene sikrer virkelig verdi av balanseførte eiendeler og gjeld. Mer-/mindreverdi på instrumentene motsvares av tilsvarende mer-/mindreverdi på sikringsobjektene (utlån, innskudd og innlån).

Netto resultatført gevinst knyttet til sikringsinstrumentene ved virkelig verdisikring var 2,3 millioner kroner mot 3,2 millioner kroner i 2014. Gjenværende løpetid på derivatene er på 3,6 år per 31.12.2015 mot 2,2 år per utgangen av 2014.

Note 26 Forfallsanalyse

2015 (beløp i mill. kr)	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	Over 5 år	Sum
Konter og fordringer på sentralbanker	93	0	0	0	0	93
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0	469	0	0	0	469
Netto utlån til og fordringer på kunder	0	2 501	631	2 881	11 617	17 630
Rentebærende verdipapirer	0	49	229	808	20	1 106
Øvrige eiendeler	28	30	0	578	139	775
Sum eiendeler	121	3 049	860	4 267	11 776	20 073
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	150	150
Innskudd fra og gjeld til kunder	11 514	1 077	0	0	0	12 591
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0	0	741	4 105	100	4 946
Øvrig gjeld	0	162	0	0	16	179
Fondsobligasjon	0	0	0	0	0	0
Egenkapital	2 207	0	0	0	0	2 207
Sum gjeld og egenkapital	13 721	1 240	741	4 105	266	20 073
Netto likviditetseksponeering	-13 600	1 809	119	162	11 509	0

31.12.2015 hadde banken følgende lånemuligheter i Norges Bank og avtalte trekkrettigheter:

Type (beløp i mill. kr)	Låneadgang/ramme	Herav trukket beløp	Forfall på trekkramme
Låneadgang i Norges Bank	322	0	–
Trekkrettighet oppgjørskonto	300	0	31.12.15

SpareBank 1 Telemark inngikk, sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Boligkreditt AS, i 2011 en avtale om etablering av likviditetsfasilitet for selskapet. Dette innebærer at bankene kommitterer seg til å kjøpe boligkredittobligasjoner begrenset til en samlet verdi av tolv måneders forfall i SpareBank 1 Boligkreditt AS. Den enkelte eier (bank) hefter prinsipalt for bankens andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for banken.

Note 27 Markedsrisiko

Markedsrisiko knyttet til renterisiko oppstår som følge av at rentebærende eiendeler og forpliktelser har ulik gjenstående rentebindingstid. Den totale renterisikoen kan splittes i fire elementer:

- basisrisiko
- administrativ renterisiko
- rentekurverisiko
- spreadrisiko

Bankens styre har vedtatt rammer for den totale renterisikoen både med hensyn til basisrisiko og rentekurverisiko. Banken styrer renterisikoen mot det ønskede nivå på plasseringer og innlån gjennom rentebindingen, samt ved bruk av rentederivater.

Basisrisiko er den verdiendring som finner sted på bankens eiendeler og gjeld når hele rentekurven parallellforskyves.

Basisrisikoen er vist i tabellen nedenfor ved renteøkning på 1 prosentpoeng. Det er ikke tatt hensyn til administrativ renterisiko ved beregning av basisrisiko.

Basisrisiko (beløp i mill. kr)	31.12.15	31.12.14
Obligasjoner og sertifikater	-2,7	-3,7
Fastrenteutlån	-36,6	-19,3
Sertifikatlån	1,8	0,0
Obligasjonslån	13,7	8,6
Derivater	27,4	17,5
Basisrisiko, effekt på resultat før skatt	3,4	3,1

Negativt fortegn indikerer at banken taper på en renteoppgang.

Selv om beregningene ovenfor viser at banken vil tjene på en renteoppgang, er det ikke likegyldig hvordan renteoppgangen skjer. Tabellen under viser den såkalte rentekurverisikoen, det vil si risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike tidsbånd ved en renteendring, ved å måle bankens netto renteeksponering innenfor de ulike tidsintervallene.

Rentekurverisiko (beløp i mill. kr)	31.12.15	31.12.14
0 - 1 mnd	0,3	0,3
1 - 3 mndr	3,3	3,5
3 - 12 mndr	2,0	1,8
1 - 5 år	1,0	2,7
5 - 10 år	-3,0	-5,2
Rentekurverisiko, effekt på resultat før skatt	3,4	3,1

Administrativ renterisiko er effekten av at det i praksis vil gå noe tid fra en renteendring inntreffer i markedet og til banken har fått justert vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente. Finansavtaleloven krever som hovedregel minimum seks ukers varslingsfrist ved renteøkning på utlån til kunder og åtte uker ved rentereduksjon på innskudd. I våre beregninger er det beregnet med åtte uker varslingsfrist både på innskudd og utlån.

Administrativ renterisiko (beløp i mill. kr)	31.12.15	31.12.14
Utlån til flytende rente	-27,3	-26,1
Innskudd til flytende rente	20,8	20,5
Administrativ renterisiko, effekt på resultat før skatt	-6,5	-5,6

Spreadrisikoen er risikoen for at markedets prising av de enkelte utstedere ikke endrer seg tilsvarende som de underliggende referanserentene, for eksempel statsrentene eller swaprentene.

Note 28 Garantiansvar

Garantiansvar fordelt på garantiformer	31.12.15	31.12.14
Betalingsgarantier	60 447	61 259
Kontraktsgarantier	88 851	71 718
Lånegarantier	68 429	73 080
Garantier for skatter	100	100
Annet garantiansvar	29 503	58 012
Sum garantiansvar	247 331	264 169

Note 29 Pantstillelser

Det er innskudd og deponert obligasjoner på 322 millioner kroner som sikkerhet for opptak av D-lån og F-lån i Norges Bank. F-lån er det instrumentet som primært blir brukt for å tilføre likviditet til banksystemet fra Norges Bank. F-lån er lån mot sikkerhet i verdipapirer til fast rente og gitt løpetid. Løpetiden på F-lån varierer og avhenger av likviditetssituasjonen i banksystemet.

Note 30 SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS og SpareBank 1 Kredittkort AS

Banken overfører utlån gjennom salg av kundens boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt AS eller næringseiendomslån til SpareBank 1 Næringskreditt AS.

SpareBank 1 Boligkreditt AS

Banken selger boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt som igjen utsteder obligasjoner til investorer med sikkerhet i de overførte boliglånene. Det er i 2015 netto solgt boliglån til en verdi av 970 millioner kroner. Totalt er det fraregnet boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt for 6.771 millioner kroner ved utgangen av året. Utlånene selges til balanseført verdi se note 5 for spesifikasjon av utlån.

Banken mottar provisjon for de solgte boliglånene tilsvarende renteinntekten på lånene redusert med gjennomsnittlig finansieringskostnad i SpareBank 1 Boligkreditt AS og administrasjonskostnader. I den grad det oppstår tap vil dette først bli avregnet mot den provisjonen samtlige aksjonærer mottar for den gjenstående del av kalenderåret det vil si begrenset til siste måneds provisjon ved utløpet av 2015, og utgjorde 4,3 millioner kroner.

De overførte lånene må ha en LTV på under 70 prosent på salgstidspunktet. Gjennomsnittlig LTV for de solgte lånene fra Sparebanken Telemark er på ca 50 prosent.

Likviditetsfasilitet

Sparebanken Telemark har, sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Boligkreditt AS, inngått avtale om etablering av likviditetsfasilitet for SpareBank 1 Boligkreditt AS. Dette innebærer at bankene forplikter seg til å kjøpe obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) utstedt av foretaket begrenset til en samlet verdi av de neste tolv måneders forfall i SpareBank 1 Boligkreditt AS. Forpliktelsen er begrenset til foretakets forpliktelser til å innfri utstedte OMF etter at foretakets egen beholdning av likviditet på forfalltidspunktet er trukket fra. Hver eier hefter prinsipielt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for banken. I henhold til sin likviditetsstrategi holder SpareBank 1 Boligkreditt likviditet i henhold til kravene etter Net Stable Funding Regime. Denne likviditetsreserven hensyntas ved vurderingen av bankenes ansvar. Det er derfor kun i de tilfeller hvor foretaket ikke lenger har tilstrekkelig likviditet for de neste tolv måneders forfall at banken vil rapportere noe engasjement knyttet til dette.

Soliditet

Sammen med de øvrige eierne av SpareBank 1 Boligkreditt AS har Sparebanken Telemark også inngått avtale om å sikre at SpareBank 1 Boligkreditt AS til enhver tid har en kjernekapitaldekning på minst 9 prosent. Aksjonærene skal tilføre tilstrekkelig kjernekapital innen 3 måneder etter å ha mottatt skriftlig anmodning om dette, med mindre det foretas andre grep for å redusere behovet for kapital. Aksjonærenes forpliktelse til å tilføre slik kjernekapital er proratarisk og ikke solidarisk, og skal være i henhold til hver aksjonærs pro rata andel av aksjene i SpareBank 1 Boligkreditt. Hver eier hefter prinsipalt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Boligkreditt hadde ved årsskiftet ca 16 prosent ansvarlig kapital, hvorav ca 13 prosent er ren kjernekapital. Sammenholdt med den svært lave risikoprofilen i selskapet har banken vurdert det som usannsynlig at det blir innkalt kapital i henhold til denne avtalen og har valgt å ikke holde noen reserver for dette.

SpareBank 1 Næringskreditt AS

Sparebanken Telemark har ikke overført næringslån til SpareBank 1 Næringskreditt AS per 31.12.2015. Tilsvarende avtaler som omtalt over om likviditetsfasilitet og aksjonæravtale soliditet gjelder også for SpareBank 1 Næringskreditt AS.

Næringskreditt hadde ved årsskiftet ca 16 prosent ansvarlig kapital, hvorav ca 12 prosent er ren kjernekapital. Sammenholdt med den svært lave risikoprofilen i selskapet har banken vurdert det som usannsynlig at det blir innkalt kapital i henhold til denne avtalen og har valgt å ikke holde noen reserver for dette.

SpareBank 1 Kredittkort AS

SpareBank 1 Kredittkort AS er eid av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen, og har som formål å være felles kredittkortselskap for bankenes kunder. Sparebanken Telemark har inngått en aksjonæravtale med SpareBank 1 Kredittkort AS og aksjonærene i SpareBank 1 Kredittkort AS. Avtalen innebærer blant annet at banken er forpliktet til å bidra med egenkapital slik at SpareBank 1 Kredittkort AS har en forsvarlig ansvarlig kapital, og til enhver tid oppfyller de minstekrav til ansvarlig kapital som følger av lovgivning og/eller anbefalinger fra Finanstilsynet og som er nødvendig for en forsvarlig drift av SpareBank 1 Kredittkort. Banken er også forpliktet til å bidra med funding av egen portefølje (total balanse). Banken mottar provisjon fra SpareBank 1 Kredittkort AS tilsvarende bankens andel av renteinntekter fratrukket funding kostnader og konstaterte tap, bankens andel av transaksjonsinntekter samt nysalgspolisjon.

Erklæring fra styret og administrerende banksjef

Vi bekrefter at årsregnskapet for perioden 01. januar til 31. desember 2015, etter vår beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av bankens eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet og at opplysninger i årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til banken, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko og usikkerhetsfaktorer banken står ovenfor.

Styret i Sparebanken Telemark

Porsgrunn, 15. februar 2016

Per Richard Johansen
Styrets leder

Per Wold

Bjørn Vidar Nesheim

Ingeborg Fogn Bergby

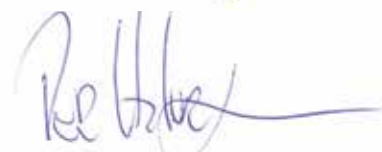
Geir Olav Ryntveit

Anne Berg Behring

Jan Berge

Per Halvorsen
Adm. banksjef

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Melkevegen 13, NO-3919 Porsgrunn
Postboks 64, NO-3901 Porsgrunn

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 35 56 42 00
Fax: +47 35 55 96 20
www.ey.no
Medlemmer av den norske revisorforening

Til representantskapet i
Sparebanken Telemark

REVISORS BERETNING

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for Sparebanken Telemark, som består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap som viser et overskudd på kr 166 392 813 og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styrets og administrerende banksjefs ansvar for årsregnskapet

Styret og administrerende banksjef er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og administrerende banksjef finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for bankens utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av bankens interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet for Sparebanken Telemark avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av bankens finansielle stilling per 31. desember 2015 og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at styret og administrerende banksjef har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av bankens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Porsgrunn, 15. februar 2016
ERNST & YOUNG AS

Odd Knustad
statsautorisert revisor

Beretning fra kontrollkomitéen

Kontrollkomiteen har i henhold til finansieringsvirksomhetsloven § 3-11 ført tilsyn med at bankens virksomhet er drevet i samsvar med sparebankloven, finansieringsvirksomhetsloven, bankens vedtekter, representantskapets vedtak og andre bestemmelser som banken har plikt til å rette seg etter.

Videre har kontrollkomiteen i henhold til nevnte bestemmelse gjennomgått styrets protokoller. Kontrollkomiteen har dessuten foretatt de undersøkelser som følger av nevnte lover og forskrift om instruks for kontrollkomiteer i finansieringsforetak.

Kontrollkomiteen har gjennomgått forslaget til årsregnskap og styrets årsberetning, uten at dette gir foranledning til noen bemerkninger. Kontrollkomiteen finner styrets vurdering av bankens økonomiske situasjon dekkende, og vil anbefale at det fremlagte årsregnskap fastsettes som bankens regnskap for 2015.

Kontrollkomiteen i Sparebanken Telemark

Porsgrunn, 15.februar 2016

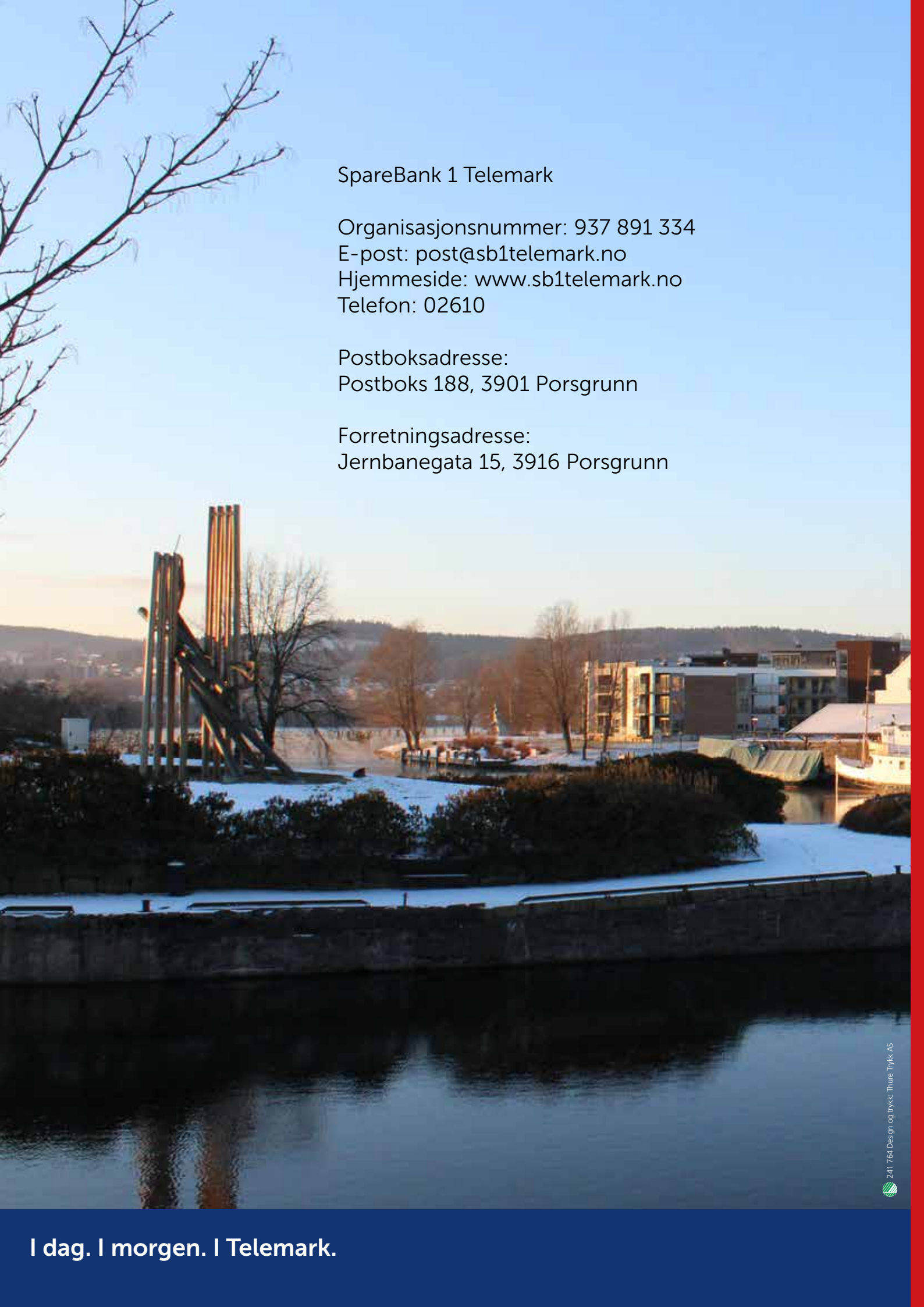
Hilde Sannes Holløkken
Leder

Stig Halfdan Kjeldal

Hilde Thorbjørnsen

SpareBank 1 Telemark

Organisasjonsnummer: 937 891 334

E-post: post@sb1telemark.no

Hjemmeside: www.sb1telemark.no

Telefon: 02610

Postboksadresse:

Postboks 188, 3901 Porsgrunn

Forretningsadresse:

Jernbanegata 15, 3916 Porsgrunn